

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΕΣΔι
«Ένδικα μέσα κατά τον ΚΠολΔ», 21-22 Ιανουαρίου 2021

ΘΕΜΑ ΕΙΣΗΓΗΣΗΣ

**ΤΟ ΑΝΑΙΡΕΤΙΚΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ ΤΩΝ ΑΥΤΟΤΕΛΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΝ
ΙΣΧΥΡΙΣΜΩΝ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ – Ο ΑΝΑΙΡΕΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΙΘ. 8
ΤΟΥ ΑΡΘ. 559 ΚΠΟΛΔ**

**Εισηγητής: Ανδρέας Α. Παπαστάθης, Δικηγόρος, ΜΔΕ Πολιτικής Δικονομίας
ΕΚΠΑ, ΥπΔΝ**

I. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΩΣ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Με τον όρο Αναίρεση επικαλούμαστε το έκτακτο ένδικο μέσο που απαντάται και ρυθμίζεται στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, στις διατάξεις των άρθρων 552-582, το οποίο ασκείται στο ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο του Αρείου Πάγου και στοχεύει στην ακύρωση τελεσίδικης δικαστικής απόφασης για παράβαση ουσιαστικού ή δικονομικού κανόνα δικαίου, εφόσον βέβαια η παράβαση αυτή συνιστά κάποια από τις ειδικά οριζόμενες και θεσπιζόμενες στο νόμο αναιρετικές πλημμέλειες (numerus clausus-όχι διεύρυνση με δικονομική συμφωνία διαδίκων).

Αναίρεση, δηλαδή, επιτρέπεται μόνο αν η πλημμέλεια της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης αντιστοιχεί σε κάποιον από τους ειδικούς, από τον νόμο προβλεπόμενους, λόγους, οι οποίοι μάλιστα αναφέρονται σε νομικά σφάλματα της απόφασης, επιτρέποντας στον Άρειο Πάγο τον νομικό έλεγχο και αποκλείοντας την επανεξέταση ζητημάτων ουσίας που έχουν ήδη κριθεί από τα κατώτερα δικαστήρια της ουσίας και θεωρούνται ως δεκτά και αληθή¹. Διά τούτο λοιπόν, ο Άρειος Πάγος έχει χαρακτήρα ακυρωτικού δικαστηρίου, το οποίο δεν αποτελεί τρίτο βαθμό δικαιοδοσίας, αφού σύμφωνα με το αρθ. 12 ΚΠολΔ ως βαθμοί δικαιοδοσίας θεωρούνται μόνο δύο και μόνον εκείνοι κατά τους οποίους μπορεί να γίνει έλεγχος επί των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης και να εκδοθεί απόφαση επί της ουσίας.

Επομένως, σκοπός και αντικείμενο της αναίρεσης δεν είναι η υφιστάμενη διαφορά των διαδίκων και η επίλυση της νομικής τους έριδας, αλλά η νομική ορθότητα και το κύρος της προσβαλλόμενης απόφασης, καθώς και η ορθή και ενιαία εφαρμογή και ερμηνεία του δικαίου με στόχο την ενότητα της νομολογίας². Γι' αυτό μάλιστα έχει υποστηριχθεί ότι το ένδικο μέσο της αναίρεσης βρίσκει συνταγματικό έρεισμα στο αρθ.4 Σ., καθόσον επιτυγχάνεται η ενότητα της νομολογιακής εφαρμογής και ερμηνείας των κανόνων δικαίου από τον Άρειο Πάγο, με αποτέλεσμα να εξασφαλίζεται ισότητα στην εφαρμογή και ερμηνεία του νόμου επί των ομοειδών υποθέσεων³.

¹ Βλ. Μαθία Σ., Η αίτηση για αναίρεση ως ακυρωτική αγωγή, ΝοΒ 2002, 2005επ.

² Σινανιώτης Λ., Η αναίρεση κατά τον ΚΠολΔ, 2006, σελ.12

³Καλαβρός Κ., Η αναίρεση κατά τον ΚΠολΔ, 2012, σελ.3

Περαιτέρω, κατά τη θεωρία, οι λόγοι αναίρεσης διακρίνονται σε ουσιαστικούς (αρθ. 559 αριθ.1 ΚΠολΔ), σε δικονομικούς (αρθ. 559 αριθ. 2-7,8⁴, 9,10, 11-18,20 ΚΠολΔ) και σε ουσιαστικογενείς (αρθ. 559 αριθ. 19 ΚΠολΔ)⁵. Εν προκειμένω,στη συνέχεια της παρούσας μελέτης θα αναλυθούν οι προϋποθέσεις και θα γίνει προσπάθεια να κατανοηθεί η ερμηνεία και εφαρμογή του όγδοου αναιρετικού λόγου (αρθ. 559 αριθ. 8 ΚΠολΔ : « *Αναίρεση επιτρέπεται μόνο...8) αν το δικαστήριο παρά το νόμο έλαβε υπόψη πράγματα που δεν προτάθηκαν ή δεν έλαβε υπόψη πράγματα που προτάθηκαν και έχουν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης*»), επικεντρωνόμενοι στην βασική έννοια του νόμου, «**πράγματα**».

II. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΝΑΙΡΕΤΙΚΗΣ ΔΙΚΗΣ ΚΑΤ' ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗ.

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση των κατ'ιδίαν στοιχείων του νόμου του συγκεκριμένου αναιρετικού (όγδοου) λόγου που μας απασχολεί στην παρούσα, θα προσδιορίσουμε πρώτα το αντικείμενο της κατ'αναίρεση δίκης, επισημαίνοντας τις διαφορές του από το αντικείμενο δίκης ενώπιον των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων δικαστηρίων της ουσίας, ούτως ώστε να έχουμε μια σαφή εικόνα για την διάρθρωση και διατύπωση των αναιρετικών λόγων, την πλημμέλεια που πρέπει να καταδεικνύουν και το περιεχόμενο που πρέπει να έχουν για να κριθούν ορισμένοι⁶.

Στον πρώτο και δεύτερο βαθμό σύμφωνα με το αρθ.216 ΚΠολΔ, για να είναι ορισμένη η αγωγή πρέπει να περιέχει σαφή ιστορική βάση και αίτημα. Δηλαδή να περιλαμβάνει, αφενός μεν τα στοιχεία εκείνα που αντιστοιχούν και πληρούν το πραγματικό κάποιου κανόνα δικαίου, όπως λέμε χαρακτηριστικά, τα στοιχεία της ιστορικής βάσης, τα γεγονότα που συνέτρεξαν στην εμπειρική πραγματικότητα και αντιστοιχούν στον σιωπηρώς επικαλούμενο κανόνα δικαίου, αφετέρου δε αίτημα σαφές και ορισμένο, ταυτιζόμενο με την έννομη συνέπεια του σιωπηρώς επικαλούμενου κανόνα δικαίου. Επομένως, πρέπει τα πραγματικά περιστατικά να αντιστοιχούν στο νομοτυπικό ενός κ.δ. και να επικαλούνται τουλάχιστον τόσα όσα αντιστοιχούν στα στοιχεία του πραγματικού του και αληθή υποτιθέμενα να οδηγούν στο αίτημα του ενάγοντος, που αποτελεί την έννομη συνέπεια του κ.δ. στον οποίον αντιστοιχούν τα επικληθέντα πραγματικά περιστατικά⁷. Ποιός είναι αυτός ο κ.δ., δεν χρειάζεται ούτε να το γνωρίζει, ούτε να το επικαλεστεί ο διάδικος. Αποτελεί έργο του δικαστηρίου να τον ανεύρει και να θεμελιώσει την ιστορική βάση του διαδίκου αντιστοιχώντας την στο νόμο, επισκοπώντας το σύνολο των κανόνων δικαίου, βάση της θεμελιώδους δικαιοσύνης αρχής «*iura novit curia*» («ο δικαστής γνωρίζει το νόμο», έχει υπηρεσιακό καθήκον να γνωρίζει τον νόμο). Εν συνεχεία, αν το δικαστήριο κρίνει ότι τα πραγματικά

⁴ Υποστηρίζεται ότι ο 8^{ος} λόγος είναι ουσιαστικογενής διότι αναφέρεται σε προϋποθέσεις κανόνων δικαίου, αλλά ορθότερα αποτελεί δικονομικό λόγο αναίρεσης γιατί συναρτάται με την τήρηση της δικονομικής αρχής του συζητητικού συστήματος.

⁵ Καλαβρός Κ., ό.π., σελ.80, Κεραμύς Κ., Ένδικα μέσα, 2007, σελ.116, Νίκας Ν., Πολιτική Δικονομία ΙΙΙ, παρ.119

⁶ Διότι αποτελεί σύνθετες και συχνό φαινόμενο στον ΑΠ να απορρίπτονται οι λόγοι αναίρεσης στο πρώτο στάδιο δικονομικής αξιολόγησης ως απαράδεκτοι και ιδίως ως αόριστοι, χωρίς να επιτρέπεται στο αναιρετικό δικαστήριο να ερευνήσει, αν πράγματι υπάρχει βάσιμο παράπονο, πλημμέλεια επί της αναρεσιβαλομένης απόφασης.

⁷ Κονδύλης Δ., Τα απαιτούμενα στοιχεία για την πληρότητα των λόγων αναίρεσης, Δ 26, 983-984.

περιστατικά και το αίτημα της αγωγής πληρούν το πραγματικό και την έννομη συνέπεια κάποιου κ.δ., θα δεχθεί την αγωγή ως νόμω βάσιμη και αν ακολούθως μέσω της αποδεικτικής διαδικασίας αποδειχθούν και αληθή τα επικαλούμενα πραγματικά περιστατικά, θα δεχθεί την αγωγή και ως ουσία βάσιμη. Αντιθέτως, αν διαγνώσει ότι τα πραγματικά περιστατικά δεν πληρούν το νομοτυπικό κανενός κ.δ. ή ότι δεν πληρούν το πραγματικό εκείνου του κ.δ., του οποίου η έννομη συνέπεια ταυτίζεται με το αίτημα ή ότι το αίτημα δεν συνιστά έννομη συνέπεια κανενός κ.δ, τότε θα απορρίψει την αγωγή ως νόμω αβάσιμη, δημιουργώντας δεδικασμένο, σύμφωνα με το αρθ.322 παρ.1 εδαφ.β' ΚΠολΔ που αποκλείει την επάνοδο του ενάγοντος, υπό τους όρους πάντα του αρθ.324 ΚΠολΔ. Τέλος, αν, λόγω ασαφούς έκθεσης των πραγματικών περιστατικών ή ασάφειας του αιτήματος, το δικαστήριο θα απορρίψει την αγωγή ως αόριστη, δημιουργώντας δεδικασμένο με βάση το αρθ.322 παρ.1 εδαφ.β' ΚΠολΔ μόνο για το δικονομικό ζήτημα της αοριστίας της αγωγής, το οποίο με διόρθωσή του δίνει το δικαίωμα επαναφοράς στον ενάγοντα με την ίδια ιστορική βάση και αίτημα, όμως πλέον ορισμένα⁸. Πάντοτε όμως η έρευνα του νόμω βασίμου της αγωγής, όπως εμμέσως αναφέραμε και διευκρινίσαμε ανωτέρω, κινείται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο σε ολόκληρο το εύρος του δικαϊκού συστήματος.

Τα ανωτέρω ισχύουν επί το πλείστον και στο εφετείο. Το εφετείο, λοιπόν, δικάζει-εξετάζει την αγωγή, όπως αυτή κατατέθηκε στον πρώτο βαθμό, δηλαδή αντικείμενο της κατ'έφεση δίκης είναι η αγωγή (σ'αυτό συνηγορεί και το αρθ.525,526 ΚΠολΔ). Επίσης, κατά κρατούσα άποψη, με την άσκηση της έφεσης αναβιώνει η εκκρεμοδικία και συνεπώς το εφετείο, εφόσον προβάλλεται λόγος για εσφαλμένη εκτίμηση των αποδείξεων, όπως σχεδόν πάντα συμβαίνει, θα ερευνήσει το νόμω βάσιμο της αγωγής και των ισχυρισμών που προσβάλλονται, με βάση το σύνολο του ισχύοντος δικαίου.

Ενώπιον του ακυρωτικού δικαστηρίου του ΑΠ⁹, τώρα, τα πράγματα είναι διαφορετικά και το αντικείμενο δίκης προσδιορίζεται διαφορετικά απ' ότι στα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δικαστήρια της ουσίας. Η άσκηση της αναίρεσης δεν αναβιώνει την εκκρεμοδικία, καθώς ο ΑΠ ελέγχει μόνο την νομιμότητα και όχι την ουσία της προσβαλλόμενης απόφασης, και όπως χαρακτηριστικά λέγεται και διδασκόμαστε από τα φοιτητικά προπτυχιακά μας ακόμα χρόνια, την πρώτη φορά που ακούμε και αναφέρουμε το ένδικο μέσο της αναίρεσης, « ο Άρειος Πάγος κρίνει την απόφαση και όχι την υπόθεση». Ελέγχει, δηλαδή, αν η απόφαση του ουσιαστικού δικαστηρίου που αναιρεσιβάλλεται εμπεριέχει κάποιο νομικό σφάλμα, το οποίο οφείλει πλέον να επικαλεστεί ο διάδικος-αναιρεσείων ως αναιρετική (νομική) πλημμέλεια, αντιστοιχώντας την σε κάποιον από τους ειδικά οριζόμενους αναιρετικούς λόγους. Γίνεται λοιπόν επίκληση νομικών παραβάσεων και όχι πραγματικών περιστατικών και γεγονότων. Η νομοτυπική μορφή των διατάξεων των αρθ.559 και 560 ΚΠολΔ, δεν συγκροτείται από πραγματικά γεγονότα και περιστατικά, αλλά από νομικά σφάλματα που τυποποιούνται στο πραγματικό των κ.δ. που στοιχειοθετούν τους λόγους αναίρεσης και καταλογίζονται στο δικαστήριο που εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση. Η έννομη συνέπεια αυτών των νομικών σφαλμάτων είναι πάντοτε η ίδια και οδηγεί στην αναίρεση της απόφασης που προσβάλλεται. Κατανοούμε, λοιπόν, από τα ήδη προεκταθέντα, ότι το αντικείμενο δίκης επί του ΑΠ είναι η αποδοτέα στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση νομική πλημμέλεια που τυποποιείται ως ένας εκ των

⁸ υπό τους όρους πάντα και την επιφύλαξη του αρθ.224 ΚΠολΔ, που δίνει το δικαίωμα διασαφήνισης με τις προτάσεις, χωρίς να οδηγεί σε αοριστία της αγωγής. Π.χ.ο τόμος της μεταγραφής όταν δεν αναφέρεται σε υπόθεση μεταβίβασης ακινήτου.

⁹ Κονδύλης Δ., ό.π., σελ.984

είκοσι αναιρετικών λόγων του αρθ.559 ΚΠολΔ και ιστορική βάση αποτελεί το νομικό σφάλμα της απόφασης και όχι γεγονότα που συνέτρεξαν στην εμπειρική πραγματικότητα. Ο ΑΠ λοιπόν δεν έχει ανάγκη να ερευνήσει, όπως τα δικαστήρια της ουσίας, το σύνολο του ισχύοντος δικαίου, για να διαπιστώσει αν υπάρχει διάταξη καλύπτουσα κατά το πραγματικό και την έννομη συνέπεια κάποιον προβαλλόμενο αναιρετικό λόγο, αλλά ερευνά μόνο τους λόγους των αρθ.559 και 560 ΚΠολΔ¹⁰. Φυσικά, αφού το πραγματικό των διατάξεων αναφορικά με τους λόγους αναίρεσης συγκροτείται από νομικά σφάλματα, είναι επόμενο και ενδεχόμενο ο ΑΠ τελικά να ανατρέξει σε ένα ευρύ φάσμα κανόνων δικαίου, η παράβαση των οποίων μπορεί να αποτελέσει αναιρετική πλημμέλεια και να θεμελιώσει το πραγματικό κάποιου συγκεκριμένου αναιρετικού λόγου. Η ειδοποιός διαφορά, όμως, έγκειται στο ότι αυτήν την ενέργεια ο ΑΠ δεν θα την κάνει αυτεπαγγέλτως, αλλά ύστερα από πρόταση συγκεκριμένης παραβάσεως ως λόγου αναίρεσεως εκ μέρους του αναιρεσιόντα.

ΙΙΙ. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ-ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΥ ΑΝΑΙΡΕΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ο ερευνώμενος λόγος έχει θεσμοθετηθεί με το ν. ΓΨΟΘ'/1911. Κατά το παλαιό αρθ. 807 αριθ.6 ΚΠολΔ του 1834, λόγο αναίρεσης αποτελούσε το αναιτιολόγητο εν γένει¹¹. Στη συνέχεια, το νέο αρθ. 807 ΚΠολΔ δεν επανέλαβε την διάταξη υπό την ίδια διατύπωση, με συνέπεια να φτάσουμε να αποτελεί λόγο αναίρεσης το αναιτιολόγητο, εν προκειμένω, που συνίσταται στη λήψη μη προταθέντα ή στη μη λήψη υπόψη προταθέντα ουσιώδους πραγματικού ισχυρισμού.

Το αρχικό αρθ.807 ΚΠολΔ όριζε ότι αναίρεση χωρούσε και «6. Διά έλλειψιν του αιτιολογικού ή του διατακτικού της αποφάσεως». Με τη μεταρρύθμιση του ν. ΓΨΟΘ'/1911 κατά το αρθ.807 αριθ.7 ΚΠολΔ θεμελιώνεται αναιρετικός λόγος «εάν το δικαστήριο παρά τον νόμον έλαβε πράγματα μη προταθέντα ή δεν έλαβεν υπ' όψιν πράγματα προταθέντα και έχοντα κατά νόμον ουσιώδη επιρροήν εις την έκβασιν της δίκης». Ο αναιρετικός αυτός λόγος ισχύει με λεκτικές μόνο διαφορές, οι οποίες δεν αλλάζουν ούτε στο ελάχιστο την ουσία, μέχρι και σήμερα (αρθ.559 αριθ.8 ΚΠολΔ). Πρόκειται κατ'ακριβολογία για θέσπιση δύο ανεξαρτήτων λόγων με ίδιο πυρήνα που συγκροτούνται στην ίδια περίοδο λόγου : 1) εάν το δικαστήριο παρά τον νόμο έλαβε υπόψη πράγματα μη προταθέντα και 2) εάν δεν έλαβε υπόψη πράγματα προταθέντα. Κοινό στοιχείο και των «δύο» αυτών λόγων είναι να ασκούν κατά νόμο ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης. Ο πρώτος λόγος στηρίζεται στην παράβαση του κατά κύρια βάση κρατούντος συστήματος συζητήσεως (αρθ. 106 ΚΠολΔ) και ο δεύτερος λόγος ερείδεται και επί της αρχής της εκατέρωθεν ακρόασης και της προσβολής του δικαίωματος υπερασπίσεως, ευρίσκει δε περαιτέρω βασικότερο έρεισμα στο αρθ.20 Σ και το αρθ.110 ΚΠολΔ¹².

¹⁰ Κονδύλης Δ., ό.π., σελ.984

¹¹ Βλ. Ψωμά Ι., ο αναιρετικός λόγος του αρθ.559 αριθ.8 ΚΠολΔ κατά τη νομολογία του Αρείου Πάγου, ΝοΒ 1991, 210-211.

¹² Βλ. Ψωμά Ι., ό.π., σελ.210-211.

Κατά άλλους βέβαια υπερισχύει η άποψη¹³, που και κατ' εμέ αποτελεί ορθότερα άποψη, ότι και ο «δεύτερος λόγος», συνεπέστερα η δεύτερη περίπτωση, βασίζεται και αυτή στην συζητητική αρχή¹⁴. Σύμφωνα με τη θεμελιώδη αυτή δικονομική αρχή, το βάρος εισαγωγής στη δίκη του κρίσιμου πραγματικού υλικού έχουν οι διάδικοι. Ο δικαστής αφενός μεν δεν μπορεί να λάβει υπόψη αυτεπαγγέλτως κρίσιμους αυτοτελείς πραγματικούς ισχυρισμούς, αφετέρου δε, όσους τέτοιους πραγματικούς ισχυρισμούς έχουν προτείνει (νομοτύπως) οι διάδικοι στη δίκη, πρέπει να τους ερευνήσει. Αν παραβεί το καθήκον του αυτό, είτε προς την μία, είτε προς την άλλη κατεύθυνση, ιδρύεται ο αναλυόμενος στην παρούσα αναιρετικός λόγος.

Τέλος ο συγκεκριμένος αναιρετικός λόγος εκ του αριθ. 8 αρθ 559 ΚΠολΔ (βλ. ομοίως και αριθ. 5 αρθ. 560 ΚΠολΔ) δεν ιδρύεται σε υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας (γνήσιες και μη γνήσιες), διότι ισχύει κατ' αρθ. 744 ΚΠολΔ το ανακριτικό σύστημα το οποίο βρίσκεται στον αντίποδα του συστήματος συζητήσεως του οποίου δικονομική κύρωση σε αναιρετικό επίπεδο επιτελεί ο εν λόγω (εκ του αριθ. 8) αναιρετικός λόγος.

IV. ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ ΚΑΙ «ΠΡΑΓΜΑΤΑ».

Το συζητητικό σύστημα και τα «πράγματα», οι αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί, που τυποποιούνται στον 8^ο αναιρετικό λόγο αποτελούν τις όψεις ενός κοινού νομίσματος.

Στο σύστημα συζητήσεως (106 ΚΠολΔ) η εκφορά των ισχυρισμών των μερών και η πρωτοβουλία προσκόμισης των αποδείξεων ανήκει στους διαδίκους. Στον δικαστή απόκειται αποκλειστικά η κατάστρωση της μείζονος πρότασης του δικανικού συλλογισμού (iura novit curia), δηλαδή η εύρεση του κδ, η ερμηνεία του και η υπαγωγική διαδικασία. Η επίκληση του κδ δεν είναι στοιχείο της αγωγής (216) ή του αιτήματος δικαστικής προστασίας, ο νομικός δε χαρακτηρισμός των διαδίκων δεν δεσμεύει το δικαστήριο. Το δικαστήριο υπαγάγει τα επικαλούμενα και αποδεικνυόμενα πραγματικά περιστατικά στον (-ους) προσήκοντα (-ες) κδ, λαμβάνοντας υπόψιν την ιστορική βάση και το αίτημα του διαδίκου. Άρα, ο διάδικος ουσιαστικά είναι υπεύθυνος για την κατάστρωση της ελάσσονος πρότασης του δικανικού συλλογισμού. Εδώ λοιπόν, στην ελασσ.πρωτ. εντάσσονται και τα «πράγματα». Αποτελούν λοιπόν, τις προϋποθέσεις, τα γεγονότα της εμπειρικής πραγματικότητας που αντιστοιχούν στις προϋποθέσεις εφαρμογής του κδ. Όσα πραγματικά γεγονότα λοιπόν αντιστοιχούν στο νομοτυπικό- στο πραγματικό ενός κδ και που είναι ικανά αν υποθεθούν αληθινά αν επιφέρουν την έννομη συνέπειά του κδαποτελούν «πράγματα» κατά την έννοια του νόμου, πραγματικούς ισχυρισμούς (αυτοτελείς) που κατά το σύστημα συζήτησης πρέπει να προτείνουν οι διάδικοι στο δικαστήριο της ουσίας.

¹³ Βλ. Μπέη Κ., ΠολΔ, αρθ.559, σελ.2176, Σινανιώτη Λ., ό.π., σελ.111, Καλαβρό Κ., ό.π., σελ.261 και Παρατηρήσεις σε ΑΠ 1242/2008, ΕπολΔ 2008, 687, Δεληκωστόπουλο Ι., οι δικονομικοί λόγοι αναίρεσης, 2009, σελ.225, Κονδύλη Δ, ό.π., σελ.991, ΟΛΑΠ 13/1995, ΝοΒ 1996, 404. Αντίθετοι, οι: Ράμμος Γ, Εγχειρίδιο Αστικού Δικονομικού Δικαίου ΙΙ, 1980, σελ.1045, Απαλλαγάκη Χ, Το δικαίωμα ακρόασης των διαδίκων στην πολιτική δίκη, 1989, σελ.99, Νίκας Ν, Πολιτική Δικονομία ΙΙΙ, 2007, σελ.467, που υποστηρίζουν ότι ο όγδοος αναιρετικός λόγος κατά το σκέλος της μη λήψης υπόψη προταθέντων πραγματικών ισχυρισμών αποτελεί κύρωση της αρχής της εκατέρωθεν ακρόασης.

¹⁴ άλλωστε, την αναιρετική κύρωση για την παράβαση της αρχής ακρόασης εκφράζει ο αριθ.6 αρθ.559 ΚΠολΔ

V. ΤΥΠΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΈΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΑΝΑΪΡΕΣΗΣ- ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΑΝΑΪΡΕΣΗΣ.

A. ΠΑΡΑΔΕΚΤΟ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΑΝΑΪΡΕΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟ ΑΙΤΗΣΗΣ ΑΝΑΪΡΕΣΗΣ.

Σύμφωνα με το αρθ.557 ΚΠολΔ, ο ΑΠ οφείλει να εξετάσει πρώτα το παραδεκτό της αναίρεσης και ύστερα το παραδεκτό και βάσιμο των λόγων της. Ερευνά δηλαδή, το παραδεκτό και βάσιμο των λόγων αναίρεσης αφού πρώτα καταφάσκει το παραδεκτό της ίδιας της αναίρεσης. Δεν ισχύει όμως και το αντίστροφο. Δηλαδή, το παραδεκτό της αίτησης δεν προϋποθέτει και το παραδεκτό ενός τουλάχιστον από τους λόγους της. Και αν ακόμη η αίτηση αναίρεσης δεν περιέχει κανέναν παραδεκτό και ορισμένο λόγο, εξ αυτού μόνο του γεγονότος δεν καθίσταται αυτοδικαίως απαράδεκτη. Θα πρέπει όμως η αίτηση αναίρεσης να περιέχει κάποιον λόγο, έστω και αόριστο ή απαράδεκτο, ειδάλλως, απουσία οποιουδήποτε λόγου με τον οποίο προσβάλεται η απόφαση, θα είναι απαράδεκτη (αρθ.556 ΚΠολΔ). Συνεπώς αποτελεί μεν στοιχείο του παραδεκτού της αίτησης αναίρεσης η αναφορά στο δικόγραφο κάποιου λόγου αναίρεσης, όχι δε και το παραδεκτό όμως αυτού.

Το δικαστήριο λοιπόν, αφού κρίνει την αίτηση αναίρεσης ως παραδεκτή, θα ερευνήσει αν είναι παραδεκτοί και ορισμένοι οι λόγοι της (εν προκειμένω στην παρούσα τον συγκεκριμένο λόγο εκ του αριθ.8 του αρθ.559 ΚΠολΔ), και εν συνεχεία, σε καταφατική περίπτωση, αν είναι βάσιμοι νόμο και ουσία. Τα στοιχεία του παραδεκτού και του νόμου βεβαιοσίου του αναιρετικού λόγου πρέπει καταρχήν να προκύπτουν από το ίδιο το δικόγραφο της αίτησης αναίρεσης, διαφορετικά ο λόγος είναι αόριστος κατά τα στοιχεία του παραδεκτού ή κατά τα στοιχεία του νόμου βεβαιοσίου και απορρίπτεται¹⁵. Εν συνεχεία, όσον αφορά το παραδεκτό του λόγου αναίρεσης, ιδιάζουσα σημασία έχει αφενός μεν το έννομο συμφέρον, αφετέρου δε η ανάγκη προτάσεως του ισχυρισμού, στον οποίον στηρίζεται ο λόγος αναίρεσης, ενώπιον του δικαστηρίου που εξέδωσε την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

B. ΟΡΙΣΜΕΝΟ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΑΝΑΪΡΕΣΗΣ.

Η πιο συνηθισμένη αιτία τυπικής απόρριψης των λόγων αναίρεσης είναι η αοριστία τους, που μπορεί να ανάγεται είτε στα στοιχεία του παραδεκτού του λόγου, είτε στα στοιχεία που απαιτούνται για να μπορεί να κριθεί η βεβαιοσότητά του. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να πληρούν το πραγματικό της περίπτωσης του αρθ.559 ΚΠολΔ, που θεμελιώνει τον προβαλλόμενο αναιρετικό λόγο και συνίσταται σε κάποια σοβαρή νομική πλημμέλεια της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης. Αυτή τη νομική πλημμέλεια οφείλει να εξειδικεύει και να εξατομικεύει ο αναιρεσείων στην αίτησή του. Συνεπώς το ορισμένο του λόγου αναίρεσης ανάγεται στον τρόπο προσδιορισμού της νομικής πλημμέλειας που θεμελιώνει τον λόγο¹⁶.

Ειδικότερα, για το ορισμένο του εδώ αναλυόμενου λόγου αναίρεσης (αριθ.8 αρθ.559 ΚΠολΔ) λοιπόν, θα πρέπει να αναφέρεται στο αναιρετήριο ποιά ήταν τα «πράγματα», δηλαδή οι αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί που δεν λήφθηκαν υπόψη ή

¹⁵Κονδύλης Δ, ό.π., σελ.985

¹⁶ Κονδύλης Δ, ό.π., σελ.984

λήφθηκαν υπόψη, ενώ δεν προτάθηκαν καθόλου ή νομίμως και δεν έπρεπε να ληφθούν υπόψη, από το δικαστήριο της ουσίας και ποιά επίδραση θα ασκούσαν ή άσκησαν στην έκβαση της δίκης, και ειδικότερα πώς επέδρασε στο διατακτικό της προσβαλλόμενης απόφασης¹⁷. Επίσης, πρέπει να παρατίθενται όλα τα στοιχεία, από τα οποία προκύπτει, ότι ο αυτοτελής ισχυρισμός προτάθηκε παραδεκτός ή επαναφέρθηκε νομίμως (αρθ.240 ΚΠολΔ) στο δικαστήριο της ουσίας του οποίου η απόφαση προσβάλλεται ή, αν δεν προτάθηκε στο δικαστήριο της ουσίας, ότι συντρέχει μία από τις περιπτώσεις του αρθ.562 παρ.2 ΚΠολΔ. Η νομολογία παγίως έχει κρίνει ότι ο κρίσιμος αυτοτελής ισχυρισμός που δεν λήφθηκε υπόψη πρέπει να είχε παραδεκτός προταθεί το πρώτον είτε ενώπιον του εφετείου, κατά τους όρους που ορίζει το αρθ.527 ΚΠολΔ, είτε να είχε προταθεί ενώπιον του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, κι αν ασκήθηκε έφεση, είτε να επαναφέρθηκε νομίμως κατ' άρθρο 240 ΚΠολΔ ενώπιον του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου, είτε να αποτέλεσε λόγο έφεσης¹⁸.

Συμπερασματικά και συνοπτικά λοιπόν, για το ορισμένο απαιτείται να προκύπτουν από το αναιρετήριο και την ανάλυση του εν λόγω λόγου κατά την στοιχειοθέτησή του τα εξής : ποιός ήταν ο ισχυρισμός που λήφθηκε ή δεν λήφθηκε υπόψιν, η αναφορά του χρόνου και του τρόπου προτάσεως του ισχυρισμού ή η επαναφορά στο β' βαθμό, δηλαδή η πρόταση του ισχυρισμού (βλ. σχετ. 237, 591, 527, 240, ή ως λόγος έφεσης) ή του απαραδέκτου αυτού στο δικαστήριο της ουσίας (εξαιρ. 562 παρ. 2) και τέλος και βασικό ποια ήταν η ουσιώδης επίδραση στην έκβαση της δίκης-η επίδραση στη διαμόρφωση του διατακτικού.

Γ. ΕΝΝΟΜΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ/ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ.

Το έννομο συμφέρον αποτελεί τυπική προϋπόθεση και στοιχείο του παραδεκτού για κάθε ένδικο βοήθημα και μέσο. Είναι απαραίτητο στοιχείο για κάθε μία αίτηση παροχής δικαστικής προστασίας. Είναι αυτό που νοσηματοδοτεί τη δικαστική δαπάνη και την έναρξη μιας αντιδικίας. Επομένως, κατά λογική αναγκαιότητα εμφανίζεται και εδώ. Ενδιαφέρον, από άποψη εννόμου συμφέροντος επί του παρόντος, παρουσιάζει η σταθερή νομολογία κατά την οποία ο ισχυρισμός, που προτάθηκε παραδεκτά και νόμιμα, και δεν λήφθηκε υπόψη από το δικαστήριο της ουσίας, πρέπει να έχει προταθεί από τον αναιρεσείοντα, ή εφόσον πρόκειται περί λήψης υπόψη μη προταθέντος ισχυρισμού, τον λόγο αναίρεσης νομιμοποιείται να ασκήσει μόνο ο βλαπτόμενος διάδικος, δηλαδή αυτός κατά του οποίου στρέφεται ο, μη προβαλλόμενος και ληφθείς κατά τα άλλα υπόψη, ισχυρισμός¹⁹.

Το έννομο συμφέρον λοιπόν του αναιρεσείοντος προς άσκηση αίτησης αναίρεσης είναι ανεξάρτητο από το πραγματικό ζήτημα του αν τον σχετικό ισχυρισμό είχε προτείνει ο ίδιος ο αιτών ή ο αντιδικός του, καθόσον το κρίσιμο είναι το αν ο αναιρεσείων με τη λήψη ή μη λήψη υπόψη, αντίστοιχα, του αυτοτελούς ισχυρισμού υφίσταται βλάβη, αν δηλαδή, προάγεται, ή αντιθέτως βλάπτεται, κάποιο δικαίωμά του²⁰.

¹⁷ Κονδύλης Δ, ό.π., σελ.984

¹⁸ Καλαβρός Κ, ό.π., σελ. 281-282

¹⁹ Βλ. Κονδύλη Δ, ό.π., σελ.986, Καλαβρό Κ, ό.π., σελ.283, ΑΠ 1398/1980, Δ 1981,129, ΑΠ 572/1984 Δ 1985, 679, ΑΠ 881/1988, ΕλλΔνη 1989, 1324

²⁰ Καλαβρός Κ, ό.π., σελ.283

Δ. ΝΟΜΙΜΗ ΕΠΑΝΑΦΟΡΑ ΑΥΤΟΤΕΛΟΥΣ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΥ (ΑΡΘ.240 ΚΠΟΛΔ)²¹.

Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας επιβάλλει στους διαδίκους να προτείνουν τους ισχυρισμούς τους μέχρι και τη συζήτηση της υπόθεσης στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο (με τις προτάσεις -αρθ.237, 591 ΚΠολΔ) (συγκεντρωτικό σύστημα), με ορισμένες εξαιρέσεις (βλ.αρθ.527 ΚΠολΔ). Το αρθ. 240 ΚΠολΔ, κινούμενο στην ίδια τελλογία, προβλέπει τον τρόπο επαναφοράς των ήδη προταθέντων ισχυρισμών σε μεταγενέστερη συζήτηση της υπόθεσης. Η σύνδεση αυτού του άρθρου με τον αναλυόμενο στην παρούσα αναιρετικό λόγο καθίσταται άμεση και αναγκαία, καθώς ο αναιρετικός έλεγχος των παραβιάσεων του αρθ.240 ΚΠολΔ ασκείται και μέσω του λόγου του αριθ.8 του αρθ.559 ΚΠολΔ (βλ. και αριθ. 14 αρθ. 559ΚΠολΔ).

Σύμφωνα με το αρθ.559 αριθ.8 ΚΠολΔ, επιτρέπεται αναίρεση «αν το δικαστήριο παρά το νόμο έλαβε υπόψη πράγματα που δεν προτάθηκαν ή δεν έλαβε υπόψη πράγματα που προτάθηκαν και έχουν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης». Ο συγκεκριμένος, λοιπόν, λόγος αναίρεσης αφορά δύο είδη παραβάσεων: τη μη λήψη υπόψη προταθέντων παραδεκτά ισχυρισμών και τη λήψη υπόψη μη προταθέντων ισχυρισμών. Υπό το πρίσμα του αρθ.240 ΚΠολΔ, ο συγκεκριμένος αναιρετικός λόγος όπου αναφέρει προταθέντες ισχυρισμούς, «πράγματα που προτάθηκαν», εννοεί τους προταθέντες παραδεκτώς και νομίμως και τους επαναφερθέντες σε τυχόν μεταγενέστερη συζήτηση ισχυρισμούς. Επομένως, ως εξομοιούμενοι με μη προταθέντες ισχυρισμούς θεωρούνται και εκείνοι που δεν επαναφέρθηκαν κατά πώς ορίζει το αρθ.240 ΚΠολΔ²².

Για την επαναφορά των ισχυρισμών που υποβλήθηκαν σε προηγούμενη συζήτηση στο ίδιο ή ανώτερο δικαστήριο, αρκεί η επανυποβολή τους με σύντομη περίληψη και αναφορά στις σελίδες των προτάσεων της προηγούμενης συζήτησης που τους περιέχουν, οι οποίες προσκομίζονται και σε επικυρωμένο αντίγραφο εν συνόλω. Η ρύθμιση που επιβάλλεται με την παρούσα διάταξη αφορά τους ισχυρισμούς που υποβάλλονται στο δικαστήριο με τις προτάσεις και όχι εκείνους που περιέχονται στην αγωγή (ή ισχυρισμούς εισαγωγικού της δίκης δικογράφου) και συγκροτούν τη νομική και ιστορική αιτία του δικαιώματος²³. Πάντως, πρέπει να σημειωθεί ότι σκοπός της παρούσας διάταξης είναι η αποφυγή καταπόνησης των δικαστών, οι οποίοι διαφορετικά θα έπρεπε να αναγιγνώσκουν και να ανατρέχουν σε πλειάδα σελίδων. Γι' αυτό και η νομολογία παγίως δέχεται ότι η συρραφή και ενσωμάτωση ολόκληρου του κειμένου των προτάσεων, που είχαν υποβληθεί σε προηγούμενη συζήτηση, στις προτάσεις μεταγενέστερης συζήτησης της υπόθεσης, χωρίς ειδική μνεία των ισχυρισμών που επαναφέρονται, σε σύντομη περίληψη και αναφορά στις σελίδες των αρχικών προτάσεων που τους περιέχουν, δεν συνιστά νόμιμο τρόπο επαναφοράς²⁴. Επομένως,

²¹ για την ταυτότητα του νομικού λόγου η διάταξη εφαρμόζεται και για τα αποδεικτικά μέσα με αποτέλεσμα να συνδέεται και με τον αναιρετικό λόγο του αριθ.11 αρθ.559 ΚΠολΔ

²²Καλαβρός Κ, ό.π., σελ.282. Το αρθ. 240 ΚΠολΔ οποίο δεν αναφέρεται στους αγωγικούς ισχυρισμούς (ισχυρισμούς εισαγωγικού της δίκης δικογράφου) αλλά στους ισχυρισμούς των προτάσεων.

²³ ΑΠ 1386/2009 ΝοΒ 2009, 167, ΑΠ 729/2006 ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ», ΑΠ 1417/2002 ΕλλΔνη 2003,177.

²⁴ ΟΛΑΠ 23/2008 ΝοΒ 2008, 2176, ΑΠ 824/2010, ΝοΒ 2010, 2481, ΟΛΑΠ 9/2000, ΕλλΔνη 2000, 668, ΑΠ 1717/2006, ΝοΒ 2006, 1755. Αντίθετος ο Καλαβρός που θεωρεί ότι οι απαιτήσεις της νομολογίας είναι «τυπολατρικές», καθώς καθιέρωσε ως αποκλειστικό τρόπο επαναφοράς την σύντομη περίληψη και την ειδική μνεία των ισχυρισμών που επαναφέρονται, αποκλείοντας την αναλυτική επαναφορά

δεν θεωρείται νόμιμος τρόπος επαναφοράς η αντιγραφή των προηγούμενων προτάσεων και η ενσωμάτωσή τους στο κείμενο των νέων προτάσεων με την γενική αναφορά του διαδίκου «επειδή προσάγουμε και επικαλούμαστε όλα τα πρωτοδίκως προσαγόμενα και επικαλούμενα έγγραφα», δίχως ειδική μνεία, περίληψη των ισχυρισμών και αναφορά στις σελίδες των πρωτοδίκως κατατιθεμένων προτάσεων²⁵. Στην προαναφερθείσα περίπτωση, το εφετείο οφείλει να κηρύξει το απαράδεκτο (βλ. και αριθ. 14 αρθ. 559 ΚΠολΔ) και να μην ερευνήσει τους κατ'αυτόν τον τρόπο προβαλλόμενους ισχυρισμούς, διαφορετικά ιδρύεται ο αναιρετικός λόγος του αρθ.559 αριθ.8 ΚΠολΔ²⁶.

VI. ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΑΙΡΕΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΑΡΘ.559 ΑΡΙΘ.8 ΚΠΟΛΔ.

A. ΜΗ ΛΗΨΗ ΥΠΟΨΗ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΤΑΘΗΚΑΝ.

Ο προκείμενος λόγος αναίρεσης εμφανίζεται, όπως προείπαμε, υπό δύο εκφάνσεις: η μία έκφασή του είναι όταν δεν λαμβάνονται υπόψη αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί που προτάθηκαν νομίμως και παραδεκτώς και η άλλη αντιθέτως, όταν λαμβάνονται υπόψη αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί, οι οποίοι όμως δεν προτάθηκαν καθόλου ή δεν εισέφερε στη δίκη ο διάδικος κατά ορθό δικονομικό τρόπο και εξ αυτού του λόγου δεν έπρεπε να ληφθούν υπόψη και να επηρεάσουν το διατακτικό της εκδοθείσας απόφασης. Το δικαστήριο, λοιπόν, στην μία περίπτωση, ενώ, ως όφειλε, δεν έλαβε υπόψη τους προταθέντες ισχυρισμούς, στην άλλη περίπτωση έλαβε υπόψη μη προταθέντες ισχυρισμούς ή μη προταθέντες ορθώς ισχυρισμούς και διαμόρφωσε δικανική πεποίθηση με βάση αυτούς.

Σύμφωνα με το γράμμα της διάταξης, ο μη ληφθείς υπόψιν από το δικαστήριο της ουσίας ισχυρισμός πρέπει να είναι ουσιαδής και να έχει προβληθεί κατά τρόπο ορισμένο και παραδεκτό, καθώς δε να είναι και νόμιμος²⁷. Επομένως, η παράλειψη απάντησης και μη λήψη υπόψη από το δικαστήριο της ουσίας σε ισχυρισμό απαράδεκτο, αόριστο ή εκπρόθεσμο, μη νομίμως προβληθέντα ή επαναφερθέντα δεν θεμελιώνει τον συγκεκριμένο λόγο αναίρεσης²⁸.

Για τη θεμελίωση του λόγου αναίρεσης υπό την εδώ εξεταζόμενη περίπτωση, προϋποτίθεται ότι το δικαστήριο της ουσίας δεν έλαβε υπόψη, δηλαδή δεν εξέτασε καθόλου τον κρίσιμο πραγματικό ισχυρισμό και δεν γεννάται αν εξέτασε μεν τον προταθέντα νομίμως και παραδεκτώς ισχυρισμό, αλλά τον απέρριψε δε για οποιονδήποτε τυπικό ή ουσιαστικό λόγο²⁹.

τους με την αντιγραφή των προτάσεων, καθιστώντας κατά αυτήν την ερμηνεία ως μοναδικό νόμιμο τρόπο επαναφοράς αυτό που ο νόμος θεωρεί ως το ελάχιστο. Βλ. Καλαβρό Κ, ό.π., σελ.284

²⁵ Βλ. ΑΠ 476/2011, ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ»

²⁶ Βλ. ΑΠ 547/2013, Αρμ. 2014, 250

²⁷ ΟΛΑΠ 12/2000, ΝοΒ 2000, 1249, ΟΛΑΠ 2/2001, ΝοΒ 2001, 1804, ΟΛΑΠ 14/2004, ΝοΒ 2005, 52

²⁸ ΟΛΑΠ 2/1989, ΝοΒ 1990, 437, ΑΠ 163/2004 ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ», ΑΠ 1446/2003, ΕλλΔνη 2005, 745, ΑΠ 1530/2001, ΕλλΔνη 2003, 1562, ΑΠ 1274/1994, ΕλλΔνη 1996, 608, ΑΠ 867/1988, ΕλλΔνη 1989, 1323, ΑΠ 326/1988, ΝοΒ 1989, 246

²⁹ ΟΛΑΠ 11/1991, ΝοΒ 1992, 265. Αν το δικαστήριο τώρα παρά τον νόμο απέρριψε τον ισχυρισμό ενδεχομένως συντρέχει ο αναιρετικός λόγος του αριθ.14 του αρθ.559 ΚΠολΔ.

B. ΛΗΨΗ ΥΠΟΨΗ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΟΤΑΘΗΚΑΝ.

Οι μη προταθέντες αυτοτελείς ισχυρισμοί πρέπει να ασκούν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης, δηλαδή να τείνουν στη θεμελίωση, κατάλυση, φθορά, αναστολή ή διακώλυση του ασκούμενου με την αγωγή, ένσταση ή αντένσταση δικαιώματος³⁰. Προς τους μη προταθέντες ισχυρισμούς εξομοιώνονται και εκείνοι που προτάθηκαν μεν, αλλά με τρόπο δε απαράδεκτο³¹ (π.χ. το πρώτον στο εφετείο χωρίς να συντρέχει περίπτωση του αρθ.527 ΚΠολΔ ή με την προσθήκη-αντίκρουση ή χωρίς νόμιμη επαναφορά του 240 ΚΠολΔ). Αυτό φυσικά δεν ισχύει για ισχυρισμούς που εξετάζονται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, οι οποίοι, αν και δεν έχουν προταθεί μπορεί να ληφθούν υπόψη από το δικαστήριο, χωρίς να ιδρύεται ο παρών αναιρετικός λόγος³². Επομένως, όταν αναφερόμαστε σε μη προταθέντες ισχυρισμούς εννοούμε όσους δεν προβλήθηκαν καθόλου ή όσους προβλήθηκαν, αλλά κατά τέτοιο τρόπο που η δικαστική τους εκτίμηση να καθίσταται είτε ανέφικτη είτε παράνομη, καθόσον αν λαμβάνονταν υπόψη θα παραβιαζόταν ρητώς κάποια δικονομική διάταξη³³ (λ.χ. ειδικές διαδικασίες - αρθ. 591 παρ. 1 περ. δ' ΚΠολΔ που απατείται και σύντομη προφορική προβολή ισχυρισμών προτάσεων).

Εντούτοις, οριακά ζητήματα, αναφορικά με την λήψη υπόψη πραγμάτων που δεν προτάθηκαν και εφαρμογής του παρόντος αναιρετικού λόγου, δημιουργούνται από νομολογιακές επιλογές και ερμηνείες που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και χρήζουν αναφοράς. Σύμφωνα με την αρχική νομολογία του ΑΠ που ξεκίνησε με την απόφαση 483/2001³⁴, έγινε δεκτό πώς αν στο δικόγραφο της αγωγής γίνεται επίκληση της αμέλειας του εναγομένου (στην περίπτωση εν προκειμένω αυτοκινητιστικού ατυχήματος), που είναι μια αόριστη νομική έννοια, είναι επιτρεπτή η συγκεκριμενοποίηση αυτής της έννοιας με βάση τα ειδικότερα πραγματικά περιστατικά που προκύπτουν από την αποδεικτική διαδικασία και θεμελιώνουν την αμέλεια του εναγομένου, έστω και αν αυτά δεν συμπίπτουν πλήρως με τα εκτιθέμενα στην ιστορική βάση της αγωγής³⁵. Ο ΑΠ λοιπόν θεωρεί ότι κατά αυτόν τον τρόπο δεν λαμβάνονται υπόψη πράγματα μη προταθέντα, ώστε να ιδρύεται ο υποφαινόμενος αναιρετικός λόγος (αριθ.8 αρθ.559 ΚΠολΔ), γιατί τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά που αναφέρονται στην αγωγή στοιχειοθετούν την αμέλεια του εναγομένου, που αποτελεί την αόριστη νομική έννοια που τυποποιείται στο πραγματικό του βασικού δικαιογόνου κανόνα δικαίου ως υπαιτιότητα (αρθ.914 ΑΚ) και μάλιστα εξειδικεύεται επί του παρόντος με την μορφή αμέλειας του εναγομένου. Επομένως, τα άλλα πραγματικά γεγονότα, που προκύπτουν από την αποδεικτική διαδικασία, δεν μεταβάλλουν τα ουσιώδη στοιχεία της ιστορικής βάσης της αγωγής³⁶. Εν συνεχεία, η ΑΠ 1781/2006³⁷ κινούμενη στο ίδιο σκεπτικό, δέχθηκε: «κατά αρθ.106 ΚΠολΔ, το δικαστήριο ενεργεί κατόπιν αίτησης των διαδίκων και αποφασίζει με βάση τους πραγματικούς ισχυρισμούς που προτείνουν και αποδεικνύουν οι διάδικοι και τις αιτήσεις που υποβάλουν, εκτός κι αν ο νόμος ορίζει

³⁰ Καλαβρός Κ,ό.π., σελ.277

³¹ ΑΠ 1712/1991 ΕλλΔνη 1992, 1607

³² ΟΛΑΠ 11/2003, ΧρΙΔ 2003, 512, ΟΛΑΠ 22/2005, ΕλλΔνη 2005, 716

³³ Καλαβρός Κ,ό.π., σελ.277. Λ.χ. βλ. αρθ. 591 παρ. 1 περ. δ' ΚΠολΔ όταν δεν προτείνονται και προφορικά οι αυτοτελείς ισχυρισμοί των διαδίκων και πιθανόν έτσι αν ληφθούν υπόψη να συντρέχει συρροή αναιρετικών λόγων και εκ του αριθ. 8 και εκ του αριθ. 14 αρθ. 559 ΚΠολΔ.

³⁴ ΑΠ 483/2001, ΝοΒ 2002, 520, Καλαβρός,ό.π., σελ.278-279

³⁵ ΑΠ 1065/2003, ΕλλΔνη 2004, 84

³⁶ ΑΠ 483/2001, ΝοΒ 2002, 520

³⁷ ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ», Καλαβρός Κ, ό.π., σελ.278-279

διαφορετικά. Κατά το αρθ. 224 ΚΠολΔ δε, η απαγόρευση μεταβολής της ιστορικής βάσης της αγωγής αναφέρεται στα ουσιώδη στοιχεία. Ιστορική βάση της αγωγής είναι, κατά το αρθ.216 παρ.1 εδαφ.α' ΚΠολΔ, το σύνολο των γεγονότων που θεμελιώνουν την αγωγή, χωρίς την επίκληση των οποίων δεν θα ήταν εφικτή η διάγνωση της επίδικης έννομης σχέσης. Εξάλλου, όπως προκύπτει από τις διατάξεις των άρθ. 914 και 932 ΑΚ, στοιχείο της, κατά τις διατάξεις αυτές, αδικοπραξίας είναι, πλην άλλων, η επίκληση και απόδειξη υπαίτιας συμπεριφοράς, με το χαρακτηρισμό είτε του δόλου, είτε της αμέλειας, στον ειδικότερο προσδιορισμό της οποίας υπαιτιότητας προβαίνει το δικαστήριο στη συγκεκριμένη περίπτωση από την εκτίμηση των αποδείξεων, χωρίς εντεύθεν να επέρχεται μεταβολή της βάσεως της αγωγής». Το σκεπτικό αυτό του ΑΠ βρήκε απήχηση και σε άλλες δικαστικές αποφάσεις του ανώτατου ακυρωτικού, με αποτέλεσμα να έχει δημιουργηθεί νομολογία πλέον του ΑΠ ως προς το ζήτημα αυτό³⁸.

Από τα προαναφερόμενα, διαφαίνεται ότι το δικαστήριο της ουσίας κινήθηκε από αγαθή πρόθεση να διασώσει είτε την επίκληση εσφαλμένων πραγματικών γεγονότων από τον ενάγοντα, είτε ελλιπών στοιχείων που θα καθιστούσαν την αγωγή αόριστη, με αναπλήρωση ή συμπλήρωση των επικληθέντων στοιχείων, από άλλα που προέκυψαν από την αποδεικτική διαδικασία διότι ο ενάγων είχε δίκιο, έστω κι αν ελλιπώς είχε προβάλλει τα πραγματικά περιστατικά στην ιστορική βάση της αγωγής του. Προφανώς όμως, η ερμηνεία και οπτική του ΑΠ στο συγκεκριμένο ζήτημα³⁹, που αντί να θεωρεί την αγωγή ως αόριστη, όπως θα έπρεπε και κατά την άποψή μου με βάση την ορθή δογματική νομική ερμηνεία, την θεωρεί ορισμένη και αναπληρώνει ή συμπληρώνει με άλλα στοιχεία εκτός ιστορικής βάσης, ανεξαρτήτως του ότι προκύπτουν από τις αποδείξεις, παραβιάζει κατάφωρα τον αναιρετικό λόγο του αριθ.8 αρθ.559 ΚΠολΔ. Αυτό συμβαίνει γιατί λαμβάνονται υπόψη πραγματικοί ισχυρισμοί που δεν προτάθηκαν, εκτός της ιστορικής βάσης στην οποία ο ενάγων βασίζει το επίδικο δικαίωμά του και το αίτημα της αγωγής, με αποτέλεσμα όχι μόνο να παραβιάζεται η αρχή της συζήτησης, αλλά και να προσβάλλεται το δικαίωμα ακρόασης και ανταπόδειξης του αντιδίκου, ο οποίος απάντησε και στήριξε την ανταπόδειξή του επί άλλων πραγματικών ισχυρισμών, διαφορετικών από αυτούς, που εν τέλει δέχθηκε το δικαστήριο. Το δικαστήριο της ουσίας, λοιπόν, λαμβάνει αυτεπαγγέλτως υπόψη του ισχυρισμούς, οι οποίοι όμως, δεν έχουν προταθεί με τον ενδεδειγμένο δικονομικά τρόπο.

Πάντως, να σημειώσουμε, ότι σύμφωνα, με τη νομολογία, η ασάφεια- αοριστία της ιστορικής βάσης της αγωγής ελέγχεται είτε μέσω του αριθ.8 του αρθ.559 ΚΠολΔ, αν η προσβαλλόμενη απόφαση έλαβε υπόψη της πραγματικά γεγονότα, που δεν περιλαμβάνονταν στην αγωγή, ή αντίθετα, δεν έλαβε υπόψιν της πραγματικά γεγονότα που αναφέρονταν στην αγωγή, είτε μέσω του αριθ.14 (είτε αριθ.1) του αρθ.559 ΚΠολΔ, αν η απόφαση κατά παράβαση του νόμου θεώρησε επαρκή ή ανεπαρκή τα εκτιθέμενα στην αγωγή πραγματικά γεγονότα, που αντιστοιχούν στα στοιχεία του πραγματικού του σιωπηρώς επικαλούμενου και εφαρμοστέου κδ και δεν κύρηξε απαράδεκτο, ενώ έπρεπε, ή αντιθέτως, ενώ δεν έπρεπε, θεώρησε απαράδεκτη την αγωγή ως αόριστη⁴⁰.

³⁸ ΑΠ 1616/2007, ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ», ΑΠ 98/2004, ΝοΒ 2004, 1273

³⁹ Βλ. Καλαβρό Κ, ό.π., σελ.279-280

⁴⁰ Βλ. κατωτέρω και αναφορά για την αοριστία στον 1^ο αναιρετικό λόγο.

VII. ΟΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΑΝΑΙΡΕΣΗΣ – ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΑΣΗΣ.

A. «ΠΡΑΓΜΑΤΑ» - ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ.

Όπως αναφέρθηκε αρχικώς κιόλας, το αρθ.559 αριθ.8 ΚΠολΔ είναι η συνεπής προέκταση, ή άλλως η έννομη συνέπεια, η δικονομική κύρωση της παράβασης του κανόνα της συζητητικής αρχής (αρθ.106 ΚΠολΔ) που ορίζει ότι το δικαστήριο αποφασίζει με βάση τους πραγματικούς ισχυρισμούς που προτείνουν οι διάδικοι. Αν το δικαστήριο παραβεί την αρχή αυτή, τότε συντρέχει περίπτωση για να αναιρεθεί η απόφασή του⁴¹.

Σ' αυτό το πλαίσιο, πάγια και εύστοχα η νομολογία δέχεται ότι με τον ατυχή όρο «πράγματα», που τυποποιείται στο νομοτυπικό του όγδου αναιρετικού λόγου και ο σύγχρονος ιστορικός νομοθέτης παρέλαβε ως «κληροδότημα» από την προϊσχύσασα πολιτική δικονομία⁴², νοούνται εκείνοι οι πραγματικοί ισχυρισμοί, με τους οποίους γίνεται επίκληση πραγματικών γεγονότων που συνέτρεξαν στην εμπειρική πραγματικότητα και συνιστούν προϋποθέσεις του πραγματικού του κ.δ., τόσο του βασικού, για την γέννηση του επιδικίου δικαιώματος (δικαιογόνος κδ), όσο και των αντίθετων, για την παρακώλυση της γέννησης ή της άσκησής του, καθώς και για τη μεταγενέστερη κατάργησή του⁴³. Επομένως, όπως ήδη υπονοήθηκε και ανωτέρω, «πράγματα» είναι οι πραγματικοί ισχυρισμοί που αντιστοιχούν στο νομοτυπικό του κδ και είναι ικανά να επιφέρουν την έννομη συνέπεια του συγκεκριμένου κδ.

Κατανοούμε λοιπόν, πως κεντρική και ιδιάζουσα σημασία για την κατανόηση του συγκεκριμένου αναιρετικού λόγου έχει η οριοθέτηση και η διασαφήνιση της έννοιας του όρου «πράγματα». Για τον λόγο αυτό λοιπόν, θα παραθέσω τα όσα αναλυτικά ο καθηγητής και ακαδημαϊκός Μητσόπουλος αναφέρει για τους πραγματικούς ισχυρισμούς : « Ισχυρισμός είναι : ανακοίνωση του διαδίκου προς το δικαστήριο, η οποία περικλείει θετική ή αρνητική κρίση περί πραγματικού ή νομικού γεγονότος. Εκ του δοθέντος ορισμού προκύπτει, ότι ο ισχυρισμός διακρίνεται σε πραγματικό και νομικό. Περιεχόμενο του πραγματικού ισχυρισμού είναι κρίση του διαδίκου περί της ύπαρξης ή ανυπαρξίας πραγματικού γεγονότος. Περιεχόμενο του νομικού ισχυρισμού αντίστοιχα, η κρίση περί της νομικής σημασίας ενός πραγματικού γεγονότος, ήτοι κρίση περί εννόμου συνέπειας, προκύπτουσα από την υπαγωγή του πραγματικού γεγονότος στο πραγματικό του κανόνα δικαίου. Ο πραγματικός ισχυρισμός, ως διαδικαστική πράξη⁴⁴, είναι το μέσο, διά το οποίο εισάγει ο διάδικος πραγματικό υλικό στη δίκη. Ο νομικός ισχυρισμός είναι η νομική μορφή, την οποία προσδίδει ο διάδικος στον πραγματικό ισχυρισμό εξ επόψεως εννόμων συνεπειών»⁴⁵. Ειδικότερα, αναφέρεται: «Αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί είναι οι πληρούντες το πραγματικό κανόνα δικαίου που καθιερώνει αυτοτελή έννομη συνέπεια θεμελιωτική βάσης αγωγής, ανταγωγής, ή ουσιαστικής ή δικονομικής ένστασης ή αντένστασης και γενικώς

⁴¹ Καλαβρός Κ, ό.π., σελ.262

⁴² αν και ο ΚΠολΔ χρησιμοποιεί ευρέως τον όρο «πραγματικοί ισχυρισμοί» ή «ισχυρισμοί». Βλ. αρθ.106,261,527,237,269

⁴³ Καλαβρός Κ, ό.π., σελ.260-261

⁴⁴ επιτευκτική, διότι με την προβολή του δημιουργούνται οι αναγκαίοι όροι για την έκδοση της δικαστικής απόφασης, βλ. Κουσουλή Σ, οι πραγματικοί ισχυρισμοί στην πολιτική δίκη, 2003, σελ.41

⁴⁵ Μητσόπουλος Γ, Διαδικαστικά πράξεις, II Γ' 2, εις τόμον προς τιμήν Γεωργίου Θ. Ράμμου, σελ.625 επ., Μελέται γενικής θεωρίας δικαίου και Αστικού Δικονομικού Δικαίου, σελ. 321 επ.

αυτοτελούς αίτησης των διαδίκων, ενώ ως μη αυτοτελή μέσα νοούνται αυτά που συνιστούν καθαρή άμυνα, δηλαδή οι πραγματικοί ισχυρισμοί που περικλείουν άρνηση, απλή ή αιτιολογημένη, της ιστορικής βάσεως της επιθετικής πράξης»⁴⁶.

Ως «πράγματα», λοιπόν, κατά την έννοια της διάταξης, θεωρούνται οι αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί, οι οποίοι, υπό την προϋπόθεση της νόμιμης πρότασής τους, είναι αυτοί που θεμελιώνουν, καταλύουν ή παρακωλύουν το δικαίωμα που ασκείται με την αγωγή, ανταγωγή, ένσταση, αντένσταση⁴⁷ ή άλλης αυτοτελούς αίτησης ή ανταίτησης των διαδίκων προς παροχή έννομης προστασίας⁴⁸. Είναι πλέον σαφές και γενικά παραδεκτό, μετά την ενασχόληση του ΑΠ και της θεωρίας με το αρθ.559 αριθ.8 ΚΠολΔ, ότι δεν αποτελούν «πράγματα» ούτε τα πραγματικά επιχειρήματα, ούτε τα νομικά επιχειρήματα των διαδίκων⁴⁹, τα οποία αποτελούν ισχυρισμούς, που περικλείουν θετικές ή αρνητικές κρίσεις για πραγματικά ή νομικά γεγονότα, και με τους οποίους σκοπείται η υπεράσπιση επιθετικών ή αμυντικών πράξεων, με τις οποίες οι διάδικοι υποβάλλουν στο δικαστήριο αιτήματα προς διάγνωση, δηλαδή «πράγματα»⁵⁰. Επιπρόσθετα, «πράγματα» δεν είναι η επίκληση κανόνων δικαίου (*jura novit curia*) ή η επίκληση αποδεικτικών μέσων, οι νομικοί ισχυρισμοί καθώς και η νομολογία των δικαστηρίων και τα διδάγματα της κοινής πείρας (ίσως αριθ. 1)⁵¹. Ομοίως, οι ισχυρισμοί που αποτελούν άρνηση, απλή ή αιτιολογημένη, άλλων ισχυρισμών δεν θεωρούνται «πράγματα» κατά την έννοια του νόμου⁵². Ούτε οι ισχυρισμοί που στηρίζουν διαδικαστικά αιτήματα που απόκεινται στην κυριαρχική κρίση του δικαστηρίου αποτελούν «πράγματα», όπως λχ αίτημα αναβολής των αρθ. 249, 250 ΚΠολΔ, αίτημα επανάληψης συζήτησης κατ' αρθ. 254 ΚΠολΔ, το αίτημα διεξαγωγής πραγματογνωμοσύνης. Αντιθέτως, κατά την αληθή έννοια της διάταξης του αρθ.559 αριθ.8 ΚΠολΔ, το δικαστήριο της ουσίας, οφείλει να λαμβάνει υπόψη και να απαντά μόνο επί των ασκούντων ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης αυτοτελών πραγματικών ισχυρισμών των διαδίκων⁵³. Τέτοιοι δε ισχυρισμοί, από απόψεως αγωγής, είναι, κατ'άρθρο 224 ΚΠολΔ, εκείνοι που εκτίθενται στο δικόγραφο της αγωγής ή προστίθενται μέχρι την πρώτη συζήτηση στον πρώτο βαθμό, για να θεμελιώσουν την αγωγή. Είναι «πράγματα» λοιπόν, τα ουσιώδη γεγονότα, τα οποία ανάγονται στην ιστορική βάση της αγωγής, με συνέπεια το δικαστήριο της ουσίας να μην μπορεί να λάβει υπόψη του γεγονότα, θεμελιωτικά διαφορετικής ιστορικής βάσης από αυτή που περιλαμβάνεται στο εισαγωγικό δικόγραφο. Ούτε δύναται να παραλείψει την εξέταση της επικουρικής βάσης της αγωγής, σε περίπτωση απόρριψης της κύριας βάσης, ή την

⁴⁶ Μητσόπουλος Γ., ό.π., σελ.321επ., ΟΛΑΠ 11/1996, ΝοΒ 45, 215

⁴⁷ ΟΛΑΠ 469/1984, ΝοΒ 33, 65, ΟΛΑΠ 11/1996, ΝοΒ 1997, 215, ΟΛΑΠ 3/1997, ΝοΒ 1998, 23, ΑΠ 461/2004, ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ»

⁴⁸ ΑΠ 218/2003, ΧρΙΔ 2003, 559. Ως "πράγματα" νοούνται οι αυτοτελείς ισχυρισμοί που τείνουν στη θεμελίωση, κατάλυση ή παρακώλυση του ασκούμενου με την αγωγή, ένσταση ή αντένσταση ουσιαστικού ή δικονομικού δικαιώματος.

⁴⁹ άλλωστε ισχύει και η αρχή «*jura novit curia*»

⁵⁰ ΑΠ 627/1988, ΕλλΔνη 30, 306.

⁵¹ η παράλειψη του δικαστηρίου να τα λάβει υπόψη επουδενί θεμελιώνει τον αναιρετικό λόγο εκ του αριθ.8 αρθ.559 ΚΠολΔ. Θα μπορούσε όμως να θεμελιώνει τον πρώτο αναιρετικό λόγο υπό τις εκεί θεσπιζόμενες προϋποθέσεις

⁵² ΟΛΑΠ 469/1984, ΝοΒ 33, 65. Το ζήτημα αυτό θα αναλυθεί και κατωτέρω στο κεφάλαιο «ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ»

⁵³ Αναφορικά με την ενστ. εκκρεμοδικίας έχει κριθεί ότι δεν έχει ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης-διατακτικό-αλλά καθιερώνεται λόγω οικονομίας της δίκης και αποφυγή αντιφατικών αποφάσεων(δικλείδα ασφαλείας εδώ η αναψηλάφηση)

εξέταση των συμπληρωθέντων στοιχείων της αγωγής, κατ'άρθρο 224 ΚΠολΔ, εφόσον συνιστούν προϋπόθεση εφαρμογής κ.δ.⁵⁴

Επομένως, από τα προεκταθέντα συμπεραίνουμε ότι «πράγματα», συνοπτικά και κατά κύριο λόγο, είναι οι πραγματικοί ισχυρισμοί που θεμελιώνουν βάσεις αγωγής (κύρια και επικουρική και επί συρροής νομίμων βάσεων), οι ενστάσεις και αντενστάσεις, οι λόγοι ανακοπής⁵⁵ και οι κύριοι και πρόσθετοι λόγοι έφεσης (και αντέφεσης). Κατά νομολογιακή δε διατύπωση πλείστων αποφάσεων ως «πράγματα» θεωρούνται οι πραγματικοί ισχυρισμοί που έχουν αυτοτελή ύπαρξη και τείνουν στη θεμελίωση, κατάλυση ή παρακάλυψη ουσιαστικού ή δικονομικού δικαιώματος, που ασκήθηκε είτε ως επιθετικό είτε ως αμυντικό μέσο και άρα ως ουσιώδεις ισχυρισμοί στηρίζουν το αίτημα αγωγής, ανταγωγής, ένστασης ή αντένστασης ή λόγου έφεσης (ΟΛΑΠ 25/2003, ΟΛΑΠ 3/1997, ΟΛΑΠ 11/1996). Αντιθέτως δεν θεωρούνται «πράγματα» κατά την προαναφερθείσα έννοια οι αιτιολογημένες αρνήσεις των πιο πάνω ισχυρισμών, ούτε οι ισχυρισμοί που συνιστούν επιχειρήματα ή συμπεράσματα των διαδίκων ή του δικαστηρίου, τα οποία συνάγονται από την εκτίμηση των αποδείξεων, αλλά ούτε και οι απαράδεκτοι ή αβάσιμοι κατά νόμο ισχυρισμοί, αφού οι τελευταίοι δεν είναι ουσιώδεις για την έκβαση της δίκης (ΟΛΑΠ 8/2013, ΟΛΑΠ 3/1997, ΑΠ 76/2016, ΑΠ 139/2014, 1720/2013, 232/2009). Εξάλλου, δεν στοιχειοθετείται ο λόγος αυτός αναίρεσης όταν το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τον προταθέντα ισχυρισμό και τον απορρίπτει ευθέως για οποιοδήποτε λόγο τυπικό ή ουσιαστικό (ΟΛΑΠ 12/1991), αλλά και όταν το δικαστήριο αντιμετωπίζει και απορρίπτει στην ουσία εκ των πραγμάτων προβληθέντα ισχυρισμό, με την παραδοχή ως αποδειχθέντων γεγονότων αντίθετων προς αυτά που τον συγκροτούν (ΟΛΑΠ 11/1996).

Αναφορικά, όμως, με τους λόγους έφεσης ανακύπτει ένας προβληματισμός σχετικά με το αν όλοι οι λόγοι έφεσης γενικά, μη λαμβανόμενοι υπόψη, ιδρύουν τον όγδοο αναιρετικό λόγο, ή μόνο αυτοί που στηρίζονται σε πραγματικούς αυτοτελείς ισχυρισμούς κατά την έννοια του όρου «πράγματα». Τείνει να επικρατήσει μια στενή ερμηνευτική προσέγγιση, ώστε ο λόγος έφεσης να πρέπει να στηρίζεται σε «πράγμα»⁵⁶, με αποτέλεσμα ένας λ.χ. λόγος έφεσης που αναφέρεται σε εσφαλμένη εκτίμηση αποδεικτικού μέσου ή σε αιτιολογημένη άρνηση να μην θεωρείται «πράγμα» και έτσι, αν δεν ληφθεί υπόψη, δεν τυγχάνει εφαρμογής η αναιρετική πλημμέλεια του αριθ.8 αρθ.559 ΚΠολΔ⁵⁷.

Κατά την άποψή μου, ορθότερο είναι όλοι οι λόγοι έφεσης (και ανακοπής) να εντάσσονται στην έννοια του όρου πράγματος, γιατί αν γίνουν δεκτοί οδηγούν στην εξαφάνιση της εκκαλουμένης απόφασης, δηλαδή οι λόγοι έφεσης έχουν αυτοτέλεια κι αποτελούν παράπονο για την αποδοχή αυτοτελούς ισχυρισμού του αντιδίκου. Άρα και οι αρνητικοί ισχυρισμοί αυτοτελών πραγματικών ισχυρισμών όταν προτείνονται ως λόγοι έφεσης αποτελούν «πράγμα». Διαφορετικά, θα ήταν σαν να υποστηρίζουμε πως μπορεί το δευτεροβάθμιο δικαστήριο να μην εξετάσει καν κάποιον λόγο έφεσης, εφόσον δεν αποτελεί «πράγμα», και να μην συντρέχει περίπτωση εφαρμογής του όγδοου αναιρετικού λόγου! Επιπλέον, σε διαφορετική περίπτωση (αν δεν μπορούσε να θεμελιωθεί λόγος έφεσης σε αιτιολογημένη άρνηση και ο λόγος αυτός έφεσης δεν θεωρούνταν πράγμα, καθότι παγίως δεκτό γίνεται ότι η άρνηση δεν αποτελεί αυτοτελή

⁵⁴ Καλαβρός Κ,ό.π., σελ.262-263

⁵⁵ ΑΠ 448/2006, Δ 2006, 1068

⁵⁶ Καλαβρός Κ,ό.π., σελ.269

⁵⁷ ΟΛΑΠ 11/1996, ΝοΒ 1997, 215, ΑΠ 624/2006, ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ», ΑΠ 1020/2005, ΕλλΔνη 2005, 1064, ΑΠ 461/2004, ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ», ΑΠ 186/2001, ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ», ΑΠ 1202/2000, ΕλλΔνη 2002, 102

πραγματικό ισχυρισμό), θα στερούνταν πρακτικά ο εναγόμενος που πρόβαλε στον α' βαθμό ανεπιτυχώς μόνο άρνηση αγωγής το δικαίωμα έφεσης. Θα πρέπει, λοιπόν, να συντρέχει εφαρμογή του συγκεκριμένου αναιρετικού λόγου, όταν το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν εξέτασε έναν από τους λόγους έφεσης, που προτάθηκαν για να στηρίξουν την έφεση και τούτο γιατί το εφετείο οφείλει να κρίνει, αν το πρωτοβάθμιο δικαστήριο αποφάνθηκε ορθά ή όχι με βάση τους διαλαμβανόμενους στο εφετήριο λόγους, δηλαδή οφείλει να κρίνει τα αποδιδόμενα από τον εκκαλούντα στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο σφάλματα και παραλείψεις.

B. « ΟΥΣΙΩΔΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΈΚΒΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ»⁵⁸.

Για τη θεμελίωση του όγδοου αναιρετικού λόγου απαιτείται, πέραν της πρώτης προϋποθέσεως, της παράλειψης του δικαστηρίου της ουσίας αναφορικά με αυτοτελείς πραγματικούς ισχυρισμούς («πράγματα»), επιπλέον και μια δεύτερη προϋπόθεση: οι αυτοτελείς αυτοί πραγματικοί ισχυρισμοί πρέπει να έχουν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης, ή ορθότερα να είχαν, αν λαμβάνονταν υπόψη αν και προταθέντες ή αν δεν λαμβάνονταν υπόψη ως μη προταθέντες, ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης που διεξήχθη από το δικαστήριο της ουσίας, είτε αυτό ήταν πρωτοβάθμιο, είτε δευτεροβάθμιο.

Η έννοια του νόμου «ουσιώδης» δεν σημαίνει την από πραγματικής απόψεως βασιμότητα της πρότασης του αυτοτελούς πραγματικού ισχυρισμού, πράγμα το οποίο άλλωστε είναι ασυμβίβαστο προς την παρ' ημίν λειτουργία του Ακυρωτικού, ούτε την έκταση της επιρροής στην έκβαση της δίκης. Κατά ακριβολογία πρόκειται περί περιττής έκφρασης, μετά τη διάταξη ότι πρέπει η πρόταση του αυτοτελούς πραγματικού ισχυρισμού να έχει επίδραση στην έκβαση της δίκης, γι' αυτό υποστηρίχθηκε κιόλας στην Συντακτική Επιτροπή του ΚΠολΔ, και σε σχέση με το αρθ.335 ΚΠολΔ, να μη γίνει μνεία στο νόμο ότι οι πραγματικοί ισχυρισμοί πρέπει να είναι ουσιώδεις⁵⁹. Πράγματι, αν ένας πραγματικός ισχυρισμός είναι ουσιώδης, τότε ασκεί επίδραση στην έκβαση της δίκης, και αντιστρόφως, αν ένας πραγματικός ισχυρισμός ασκεί επίδραση στην έκβαση της δίκης, τότε δεν μπορεί παρά να είναι ουσιώδης. Επομένως, πρόκειται για ένα σχήμα υπερβολής και επανάληψης του αυτού πράγματος, που ίσως εν τέλει να υπάρχει για λόγους αναλυτικής περιγραφής⁶⁰. Πότε, όμως, συμβαίνει αυτό είναι ζήτημα που κρίνεται από τον εκάστοτε εφαρμοστέο ουσιαστικό κ.δ. (ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις δικονομικού κ.δ.). Το θέμα, λοιπόν, του ουσιώδους ή όχι ενός πραγματικού ισχυρισμού είναι ζήτημα νομικό και όχι πραγματικό, δεν επαφίεται δηλαδή στην ανέλεγκτη-ελεύθερη κρίση του δικαστή της ουσίας και συνεπώς ελέγχεται αναιρετικά από τον ΑΠ⁶¹.

Αναφορικά, λοιπόν, με την έννοια της «έκβασης της δίκης», αυτή, στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, εξαρτάται από την αξιολόγηση των συγκεντρωθέντων κατ' άρθρο 237 ΚΠολΔ πραγματικών ισχυρισμών και τους ισχυρισμούς που συγκροτούν την ιστορική

⁵⁸ Η έννοια του «ουσιώδους πραγματικού ισχυρισμού με επίδραση στην έκβαση της δίκης» έχει ιδιαίτερη σημασία στην πολιτική δίκη και συναντάται και στο αρθ.335 ΚΠολΔ και στους αναιρετικούς λόγους των αριθ. 10 και 19 του αρθ.559 ΚΠολΔ.

⁵⁹ Βλ. Σινανιώτη Λ, Η αναίρεση, σελ. 112

⁶⁰ Σε αυτό συνηγορεί και η κατωτέρω αναφορά ότι θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως η ουσιώδης επίδραση στην έκβαση της δίκης είναι αυτονόητη για κάθε «πράγμα», αυτοτελή πραγματικό ισχυρισμό, που προτείνεται νομοτύπως και ουσιαστικά οριοθετεί εννοιολογικά το «πράγμα».

⁶¹ Καλαβρός Κ,ό.π., σελ.270

βάση της αγωγής και στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο αναλόγως από την αξιολόγηση των συγκεντρωθέντων κατ' άρθρο 527 ΚΠολΔ πραγματικών ισχυρισμών και των κυρίων και προσθέτων λόγων έφεσης και αντέφεσης, που οδηγούν στην κατάστρωση του δικανικού συλλογισμού και στην έκδοση δικαστικής κρίσης⁶². Εάν το δικαστήριο της ουσίας λάβει υπόψη πραγματικούς ισχυρισμούς που δεν προτάθηκαν ή δεν λάβει υπόψη πραγματικούς ισχυρισμούς που προτάθηκαν ενώπιόν του νομότυπα και παραδεκτά, δημιουργείται λόγος αναίρεσης, μόνο όταν αυτοί είχαν «ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης». Για να θεμελιωθεί συνεπώς ο λόγος αναίρεσης πρέπει ο ισχυρισμός να είναι ουσιώδης, δηλαδή το δικαστήριο της ουσίας να είναι υποχρεωμένο να τον εξετάσει και αυτό σημαίνει ότι ο συγκεκριμένος πραγματικός ισχυρισμός πρέπει να είναι σε θέση να οδηγήσει, ενόψει του εφαρμοστέου εκάστοτε κ.δ., στο υποβαλλόμενο αίτημα⁶³. Εντεύθεν, πραγματικός ισχυρισμός, ο οποίος δεν τελεί σε ευθεία σχέση λόγου και ακολουθίας με το υποβληθέν αίτημα χαρακτηρίζεται ως μη ουσιώδης⁶⁴.

Επομένως, η λήψη υπόψη από το δικαστήριο, χωρίς πρότασή τους, επουσιωδών ισχυρισμών, που δεν έχουν επίδραση στο διατακτικό της απόφασής του, ή στοιχείων μη αναγκαίων για την πληρότητα ισχυρισμού νομίμως προταθέντος δεν ιδρύει τον λόγο αναίρεσης. Επίσης, δεν ιδρύεται ο λόγος αναίρεσης, αν δεν λήφθηκαν υπόψη ισχυρισμοί απαράδεκτοι ή μη νόμιμοι ή των οποίων η αποδοχή δεν θα επιδρούσε στο διατακτικό της απόφασης του δικαστηρίου της ουσίας⁶⁵. Άρα, κρίσιμο στοιχείο για το ουσιώδες ενός ισχυρισμού και την επιρροή του στην έκβαση της δίκης είναι η επίδρασή του στο διατακτικό της εκδοθείσας απόφασης και αν θα το επηρέαζε υποτιθέμενος ως αληθής⁶⁶. Συνακόλουθα, για να είναι πλήρης ο λόγος αναίρεσης, σε περίπτωση μη λήψης υπόψη από το δικαστήριο της ουσίας κάποιου ισχυρισμού, δεν αρκεί να αναγράφεται στην αίτηση αναίρεσης ότι το δικαστήριο παρέλειψε να λάβει υπόψη το συγκεκριμένο ισχυρισμό, αλλά θα πρέπει να παρατίθενται και όλα εκείνα τα στοιχεία, από τα οποία να προκύπτει ότι ο ισχυρισμός προτάθηκε παραδεκτά στο δικαστήριο που εξέδωσε την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, ότι ήταν νόμω βάσιμος και ότι, αν γινόταν δεκτός, θα επηρέαζε ευνοϊκά για τον αναιρεσείοντα το διατακτικό της προσβαλλομένης⁶⁷. Έτσι, λ.χ. αν εκδόθηκε διαταγή πληρωμής από επιταγή και ασκήθηκε ανακοπή του αρθ.632 και 933 ΚΠολΔ, η οποία απορρίφθηκε από το Μονομελές Πρωτοδικείο και εν συνεχεία ασκήθηκε έφεση που απορρίφθηκε κατ' ουσία, ασκείται δε αναίρεση με βάση τον όγδοο λόγο, διότι το εφετείο δεν έλαβε υπόψη του έναν ισχυρισμό περί ακυρότητας της επιταγής, θα πρέπει ο αναιρεσείων, αφενός μεν να ισχυριστεί στην αίτηση αναίρεσης ότι πρότεινε αυτόν τον ισχυρισμό παραδεκτώς και νομίμως στη δίκη της ανακοπής και τον επανέφερε στο εφετείο με λόγο έφεσης ή, με βάση το αρθ.240 ΚΠολΔ, με τις προτάσεις του στο εφετείο, και αν ο ισχυρισμός είχε προβληθεί το πρώτον στο εφετείο να αναφέρει ότι συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις του αρθ.527 ΚΠολΔ, αφετέρου δε να αναγράψει στην αίτηση αναίρεσης σε ποιά πραγματικά περιστατικά θεμελίωσε την ακυρότητα της επιταγής, ώστε να μπορεί να κριθεί αν ο ισχυρισμός ήταν παραδεκτός και νόμω βάσιμος. Τέλος, πρέπει να

⁶² Βλ. Μπεκάρη Σ, Η έννοια των πραγμάτων κατά τον αριθ.8 αρθ.559 ΚΠολΔ και ο τρόπος προβολής των στην τακτική διαδικασία, 2011, μελέτη του δημοσιευμένη στην ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ», σελ.32

⁶³ Βλ. Αρθ. 106,216,262 ΚΠολΔ

⁶⁴ Βλ. Κουσουλή Σ, ό.π, σελ.79

⁶⁵ ΟΛΑΠ 2/1989, ΕλλΔνη 30, 747

⁶⁶ Κονδύλης Δ, ό.π., σελ.992

⁶⁷ ΑΠ 538/1985, ΕλλΔνη 27, 466

αναφέρεται στο αναιρετήριο η έννομη συνέπεια που αρνήθηκε να καταγνώσει το δικαστήριο της ουσίας, καθώς και εκείνα τα περιστατικά, που συνδέουν τον παρά τον νόμο παραληφθέντα ισχυρισμό με την έννομη συνέπεια, ώστε να καθίσταται φανερό και σαφές ότι η απόφαση μπορούσε και οφείλε να είναι διαφορετική⁶⁸.

Επιλογικά, θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρω ότι οι ουσιαστικές προϋποθέσεις για τη θεμελίωση του λόγου αναίρεσης συμπλέκονται και οδηγούν σε κοινό αποτέλεσμα. Είναι δυνατόν ένας αγωγικός ισχυρισμός που θεμελιώνει το επίδικο δικαίωμα ή ένας ισχυρισμός που το καταλύει θεμελιώνοντας ένσταση να μην ασκούν ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης ; Η απάντηση είναι αυτονόητη και είναι αρνητική καταρχάς. Η προϋπόθεση, λοιπόν, της «ουσιώδους επίδρασης στην έκβαση της δίκης» μπορεί να ειπωθεί υπό δύο πρίσματα. Πρώτον, να σημαίνει ότι η απαίτηση να ασκεί το «πράγμα» ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης οριοθετεί την έννοια του όρου «πράγμα», οριοθετεί το εύρος του «πράγματος», διότι είναι αυτονόητο για κάθε αυτοτελή πραγματικό ισχυρισμό ότι ασκεί ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης. Επομένως, ακολουθώντας αυτήν την οπτική καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ταυτολογία πρώτης και δεύτερης ουσιαστικής προϋποθέσεως. Δεύτερον, μπορούμε να θεωρήσουμε⁶⁹ ότι σημαίνει πως αν επικαλούμαστε π.χ. μία ένσταση νόμου αβάσιμη ή απαράδεκτη δεν δημιουργείται αναιρετικός λόγος εκ του αριθ.8 αρθ.559 ΚΠολΔ. Αν μείνουμε στο γράμμα της έννοιας του όρου «πράγματα», τα πραγματικά περιστατικά που επικαλούμαστε συνιστούν αυτοτελή πραγματικό ισχυρισμό, ωστόσο, ενόψει της κρίσης του δικάσαντος δικαστηρίου η ένσταση αυτή δεν ασκεί ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης, άρα και τα πραγματικά γεγονότα που την θεμελιώνουν αν και «πράγματα» δεν ασκούν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης. Δηλαδή, υπό την έννοια αυτή, η προϋπόθεση της «ουσιώδους επίδρασης στην έκβαση της δίκης» αποτελεί ασφαλιστική δικλίδα ότι ο αυτοτελής πραγματικός ισχυρισμός έχει προταθεί κατά το νόμο και παραδεκτά. Μάλιστα, στην δεύτερη προϋπόθεση της «ουσιώδους επίδρασης στην έκβαση της δίκης» θεωρώ ότι πρέπει να προχωράμε αν καταφάσκει η πρώτη προϋπόθεση, δηλαδή ότι ο πραγματικός ισχυρισμός που προτάθηκε και δεν λήφθηκε υπόψη ή λήφθηκε υπόψη άνευ προτάσεως του είναι αυτοτελής, διότι θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει πως και μια αιτιολογημένη άρνηση ασκεί ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης, αν γίνει δεκτή.

Γ. Τέλος, σημαντικό είναι να σημειωθεί πως ο ισχυρισμός που δεν λαμβάνεται υπόψη θα πρέπει να είχε **προταθεί στο δικαστήριο της ουσίας**, νομίμως και παραδεκτώς, ακόμα κι αν αφορά σε ισχυρισμό αυτεπαγγέλτως ερευνώμενο (λ.χ δεδικασμένο, εκπρόσθεσμο, αοριστία), ειδάλως δεν θεμελιώνεται ο παρών αναιρετικός λόγος. **Εξαίρεση** αποτελεί η διάταξη του **αρθ. 562 παρ. 2 ΚΠολΔ**, επομένως μόνο αν συντρέχει κάποια από τις εκεί αναφερόμενες περιπτώσεις μπορεί να «συγχωρεθεί» η μη πρόταση του αυτοτελούς ισχυρισμού στο δικαστήριο της ουσίας.

⁶⁸ Κονδύλης Δ, ό.π., σελ.992

⁶⁹ και νομίζω εδώ περιγράφεται καλύτερα η έννοια της ουσιώδους επιρροής στην έκβαση της δίκης και αποκρυσταλλώνεται ο σκοπός της νομοθετικής ρύθμισης, χωρίς βέβαια να σημαίνει πως «πράγμα» και «ουσιώδης επίδραση στην έκβαση της δίκης» δεν πηγαινούν μαζί, καθώς ένας αυτοτελής πραγματικός ισχυρισμός πάντα ασκεί ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης, απλά υπό την οπτική αυτή προστίθεται και το στοιχείο του παραδεκτού και νόμου βασίμου

VIII. ΔΥΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ .

1. Η ΑΝΑΙΡΕΤΙΚΉ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΟΡΙΣΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ.

Ο αναίρετικός έλεγχος της αόριστης αγωγής⁷⁰ παρουσιάζει μια πολυπλοκότητα και κάποιες ιδιαιτερότητες άξιες αναφοράς, καθόσον αποτελεί ένα σημαντικό και άκρως σύνθετο δικονομικό φαινόμενο. Ειδικότερα, η ανεπάρκεια της ιστορικής βάσης μιας αγωγής βρίσκει αναίρετικό αντίκρουσμα και ελέγχεται από τον ΑΠ, είτε μέσω του αναίρετικού λόγου υπ' αριθμόν 1 του αρθ.559 ΚΠολΔ (νομική αοριστία), αν το δικαστήριο για να μπορέσει να κρίνει ως προς την έννοια και την ερμηνεία της εφαρμοστέας διάταξης του ουσιαστικού κ.δ., αξιώνει περισσότερα στοιχεία από όσα ο νόμος απαιτεί ή αρκείται σε λιγότερα από όσα τυποποιούνται στο πραγματικό του επικαλούμενου κ.δ., με αποτέλεσμα στην μεν πρώτη περίπτωση να μην επαρκούν τα στοιχεία της ιστορικής βάσης της αγωγής, αν και πλήρη, και έτσι το δικαστήριο της ουσίας να προβαίνει σε ευθεία παράβαση του ουσιαστικού κ.δ., μέσω εσφαλμένης μη εφαρμογής του, στη δε δεύτερη περίπτωση να επαρκούν τα στοιχεία της ιστορικής βάσης της αγωγής, αν και δεν αντιστοιχούν και δεν πληρούν όλα τα στοιχεία του νομοτυπικού του επικαλούμενου σιωπηρώς και θεμελιωτικού του αιτήματος κ.δ., με συνέπεια το δικαστήριο της ουσίας, εν προκειμένω, να υποπίπτει σε ευθεία παραβίαση του ουσιαστικού κ.δ., μέσω εσφαλμένης εφαρμογής του⁷¹, είτε με βάση τον αναίρετικό λόγο του αρθ.559 αριθ.14 ΚΠολΔ, όταν η αγωγή είναι ορισμένη και το δικαστήριο της ουσίας τη θεώρησε αόριστη (παρά το νόμο κήρυξε απαράδεκτο), είτε αντίστροφα, όντας αόριστη, τη θεώρησε ορισμένη (παρά το νόμο δεν κήρυξε απαράδεκτο)⁷².

Εν συνεχεία, η ασάφεια της ιστορικής βάσης της αγωγής (αοριστία) ελέγχεται είτε μέσω του αριθ.8 του αρθ.559 ΚΠολΔ, αν η αναίρεσιβαλλόμενη απόφαση έλαβε υπόψη της θεμελιωτικά γεγονότα, στοιχεία της ιστορικής βάσης της αγωγής, τα οποία, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, αποτελούν «πράγματα» και συγκροτούν αυτοτελείς πραγματικούς ισχυρισμούς, που δεν περιλαμβάνονταν στην αγωγή (λήψη υπόψη μη προταθέντων πραγμάτων με ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης), ή δεν έλαβε υπόψη της τέτοια στοιχεία της ιστορικής βάσης της αγωγής, μολονότι αναφέρονταν (μη λήψη υπόψη προταθέντων πραγμάτων με ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης)⁷³, είτε μέσω του αναίρετικού λόγου υπ' αριθμό 14 (συνεπώς και συρροή των δύο λόγων), αν πάλι η απόφαση κατά παράβαση του νόμου θεώρησε επαρκή η ανεπαρκή τα εκτιθέμενα στην ιστορική βάση της αγωγής για την εξειδίκευση του εφαρμοστέου κ.δ (ποσοτική και ποιοτική αοριστία).⁷⁴

⁷⁰ Καλαβρός Κ, ό.π, σελ.184

⁷¹ ΟΛΑΠ 18/1998, ΕλλΔνη 1998, 307, ΑΠ 278/2007 ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ», ΑΠ 1508/2003, ΧρΙΔ 2004, 336, ΑΠ 817/1999 ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ»

⁷² ΑΠ 1510/1992, ΕλλΔνη 1994, 368. Ορισμένη είναι η αγωγή που τα πραγματικά γεγονότα που αναφέρονται στην ιστορική βάση της αντιστοιχούν στα στοιχεία του πραγματικού του σιωπηρώς επικαλούμενου κ.δ. και υποτιθέμενα αληθή επισύρουν την έννομη συνέπεια του εν λόγω κ.δ. και θεμελιώνουν το αίτημα της αγωγής που είναι απόρροια της εννόμου συνέπειας και της εφαρμογής του κ.δ. – Αντίθετα , η αόριστη αγωγή.

⁷³ ΑΠ 1451/1999, ΕλλΔνη 2000, 682

⁷⁴ ΑΠ 118/1994, ΕλλΔνη 1995,1075

2. Η ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΜΕΝΗ ΆΡΝΗΣΗ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΙΡΕΤΙΚΗ ΣΚΟΠΙΑ.

Ο ΑΠ αντιλαμβάνεται ως ουσιώδεις πραγματικούς ισχυρισμούς εκείνους, που έχουν αυτοτελή ύπαρξη και τείνουν στη θεμελίωση ή την κατάλυση του ουσιαστικού ή δικονομικού δικαιώματος⁷⁵ που ασκήθηκε, είτε ως επιθετικό, είτε ως αμυντικό μέσο και όχι και τους αρνητικούς της αγωγής ή ένστασης ισχυρισμούς⁷⁶. Επομένως, ως αυτοτελής και συνεπώς, ως ισχυρισμός που ασκεί ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης, νοείται εκείνος, ο οποίος έλκει σε εφαρμογή είτε κάποιο βασικό, είτε κάποιο αντίθετο κ.δ. Σε αυτό δε ακριβώς το σημείο έγκειται η αυτοτέλεια του πραγματικού ισχυρισμού, στο ότι προκαλεί, αληθής υποτιθέμενος, την επέλευση αυτοτελούς έννομης συνέπειας, το περιεχόμενο της οποίας συνίσταται είτε στη θεμελίωση του δικαιώματος, είτε στην αδυναμία ενέργειάς του ή στη γέννηση του αντιδικαιώματος⁷⁷. Ως μη αυτοτελείς ισχυρισμοί, ως ισχυρισμοί επομένως που δεν ασκούν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης, νοούνται εκείνοι που συνεχονται προς άλλον αυτοτελή ισχυρισμό και έχουν σκοπό όχι να προκαλέσουν σε εφαρμογή ίδια έννομη συνέπεια, αλλά να αποτρέψουν την εφαρμογή της επικαλούμενης από τον αντίδικο αυτοτελούς έννομης συνέπειας⁷⁸.

Η θεώρηση, λοιπόν, της αιτιολογημένης άρνησης του διαδίκου ως μη αυτοτελούς πραγματικού ισχυρισμού, και κατ'επέκταση ως μη ασκούντος ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης⁷⁹, είναι απόρροια της αρχής που επιτάσσει η λογική, ότι είναι αδύνατο να συνυπάρχουν ο αυτοτελής ισχυρισμός με τον μη αυτοτελή ισχυρισμό ταυτόχρονα ως αληθείς ή ψευδείς, αφού το δικαστήριο της ουσίας εκτιμώντας τον έναν ως αληθή κατά λογική αναγκαιότητα θεωρεί τον άλλον ως ψευδή και αντιστρόφως, εκτιμώντας τον έναν ως ψευδή, δέχεται τον άλλον ως αληθή⁸⁰.

Εν προκειμένω, μέσω της αιτιολογημένης άρνησης ο διάδικος αρνείται ότι συνέτρεξαν στην εμπειρική πραγματικότητα τα γεγονότα που θεμελιώνουν το δικαίωμα του αντιδίκου του, δεν ομολογεί λοιπόν την ιστορική βάση του προβαλλόμενου αυτοτελούς πραγματικού ισχυρισμού. Δεν επικαλείται αντίθετο κ.δ., αντιδικαίωμά του, αλλά προτείνει αιτιολογημένη άρνηση, δηλαδή δικαιολογημένη άρνηση των πραγματικών γεγονότων που θεμελιώνουν την ιστορική βάση αγωγής ή ένστασης, με άλλα πραγματικά γεγονότα που επεξηγούν γιατί δεν συντρέχουν τα πρώτα.

Να διευκρινήσουμε σε αυτό το σημείο, αν και λίγο παραπάνω έγινε αναφορά, ότι απολύτως κρατούσα άποψη σε θεωρία και νομολογία είναι πως, όταν το δικαστήριο της ουσίας κάνει δεκτούς τους αγωγικούς ισχυρισμούς του ενάγοντος, ταυτοχρόνως έχει απορρίψει και το ακριβώς αντίθετο. Η νομολογία ισχυρίζεται πως, αν και μια αιτιολογημένη άρνηση δεν αποτελεί πράγμα και επομένως, αν δεν ληφθεί υπόψη, δεν θεμελιώνει αναιρετικό λόγο εκ του αρθ.559 αριθ.8 ΚΠολΔ⁸¹, εντούτοις, λαμβάνεται υπόψη σε κάθε περίπτωση, αλλά απορρίφθηκε σιωπηρώς. Δηλαδή, ο ΑΠ λέει ότι δεν αγνοήθηκε ο ισχυρισμός της αιτιολογημένης άρνησης, αλλά ότι εξετάστηκε και απορρίφθηκε σιγή, καθώς το δικαστήριο δεχόμενο την αγωγή, το λογικώς συνυφασμένο

⁷⁵ ΟΛΑΠ 35/2005, ΧρΙΔ 2006, 65

⁷⁶ ΑΠ 88/2007 ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ», ΑΠ 81/2007 ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ», ΑΠ 1121/1998 ΕλλΔνη 1999, 779, ΑΠ 103/1989, Δ 1990, 396

⁷⁷ Κουσουλής Σ, ό.π., σελ.172

⁷⁸ Κουσουλής Σ, ό.π., σελ. 174

⁷⁹ ΟΛΑΠ 469/1984, ΝοΒ 1985, 65, ΑΠ 1575/2006 ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ», ΑΠ 1896/2005 ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ», ΑΠ 678/2004 ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ», ΑΠ 1366/2002, ΝοΒ 2003, 455

⁸⁰ ΟΛΑΠ 469/1984, ΝοΒ 1985, 65

⁸¹ ΑΠ 563/2005, ΔΕΕ 2006, 201

είναι ότι απορρίπτει το λογικώς αντίθετο. Η άρνηση δεν είναι τίποτα άλλο από ένα «αρνητικό πρόσημο» στους ισχυρισμούς του ενάγοντος. Αφού το δικαστήριο δέχεται ότι συνέτρεξαν τα πραγματικά περιστατικά που επικαλείται ο ενάγων στην αγωγή του, στην πραγματικότητα κρίνει και τα αντίθετα, δηλαδή εξετάζει και τις αρνήσεις. Η κρίση που δέχεται την αγωγή αναγκαία συνεπάγεται και την εξέταση και απόριψη όλων των αποδεικτικών επιχειρημάτων και αρνήσεων του εναγομένου. Σε αυτή την άποψη, που με βρίσκει σύμφωνο, συνηγορεί, κατά τη γνώμη μου, και η θεωρία περί βάρους αποδείξεως. Ουσιαστικά με την προβολή της άρνησης δεν αλλάζει κάτι στο βάρος αποδείξεως των διαδίκων. Επί αρνήσεως του εναγομένου δεν του μετατίθεται το βάρος αποδείξεως, που παραμένει στον ενάγοντα ως προς την απόδειξη των αγωγικών ισχυρισμών του.

Αναφορικά με αυτό το ιδιαίτερα ενδιαφέρον θέμα, ενώ η πλειοψηφία των θεωρητικών του δικαίου συμφωνεί με τη νομολογία, έχει αντίθετη άποψη ο Καλαβρός, ο οποίος διαφωνεί κατ'ουσία σχετικά με την μεταχείριση της αιτιολογημένης άρνησης και μόνο, ενώ συμφωνεί ως προς την επικρατείσα άποψη σε σχέση με την απλή άρνηση. Ο Καλαβρός υποστηρίζει⁸² πως η αιτιολογημένη άρνηση που συνοδεύεται από ακλόνητα στοιχεία δεν είναι δυνατόν να μην εντάσσεται στην έννοια του όρου «πράγματα που ασκούν ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης». Προτείνει λοιπόν, μια τελολογική διεύρυνση του όρου «πράγμα» στο πλαίσιο μιας συστηματικής συνεκτικής ερμηνείας των αναιρετικών λόγων και ειδικότερα των αριθ.8 και 11 του αρθ. 559 ΚΠολΔ.

Για να γίνει αντιληπτή αυτή η διχογνωμία και να κατανοηθεί πού και με ποιά μέσα ακριβώς εστιάζει κάθε μία άποψη, θα αναφέρω ένα παράδειγμα: Επί αγωγής τιμήματος στηριζομένης σε σύμβαση πώλησης καταρτισθείσας στην Αθήνα, ο εναγόμενος προβάλλει τον ισχυρισμό ότι ουδέποτε καταρτίστηκε η σύμβαση, καθώς ο ίδιος βρισκόταν στην Αμερική και προσκομίζει και τα ταξιδιωτικά έγγραφα και τα αεροπορικά εισιτήρια.

Η μία άποψη, που είναι και κρατούσα και βρίσκει σύμφωνη και τη νομολογία, υποστηρίζει πως αν αυτός ο ισχυρισμός του εναγομένου, που αποτελεί αιτιολογημένη άρνηση δεν ληφθεί υπόψη, τότε δεν ιδρύεται ο αναιρετικός λόγος του αρθ.559 αριθ. 8 ΚΠολΔ, όπως αναφέρθηκε παραπάνω και για τους λόγους που εκεί αναλύθηκαν. Αντίθετα, συντρέχει, εν προκειμένω, ο αναιρετικός λόγος του αριθ.11 αρθ.559 ΚΠολΔ, διότι το δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη του τα αποδεικτικά μέσα που επικαλούνται και προσκομίζουν οι διάδικοι στο πλαίσιο της κύριας απόδειξης ή της ανταπόδειξης. Το αποδεικτικό μέσο των ταξιδιωτικών εγγράφων εμπίπτει στην έννοια της ανταπόδειξης εκ μέρους του εναγομένου (δηλαδή του αντιδίκου αυτού που βαρύνεται με την αμφιβολία του δικαστηρίου αν δεν ανταποκριθεί στο βάρος απόδειξης, δηλαδή του ενάγοντος, στην περίπτωση μας, αν δεν αποδείξει τους αγωγικούς ισχυρισμούς) και δεν στηρίζει μόνο την άρνησή του επί των αγωγικών ισχυρισμών, καθιστώντας την αιτιολογημένη, αλλά ουσιαστικά αποτελεί την ανταπόδειξη ότι δεν καταρτίστηκε ουδέποτε σύμβαση και τον λόγο της μη κατάρτισης. Η κατάρτιση όμως της σύμβασης πώλησης αποτελεί την ιστορική βάση της αγωγής, τον αγωγικό ισχυρισμό, άρα τα ταξιδιωτικά έγγραφα αποτελούν ανταπόδειξη επί του αγωγικού ισχυρισμού,δηλαδή επί αυτοτελούς πραγματικού ισχυρισμού, δηλαδή επί «πράγματος που ασκεί ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης».

⁸² Βλ. Καλαβρό Κ, ό.π, σελ.271-274

Από την άλλη πλευρά, ο Καλαβρός⁸³ θεωρεί πώς προκύπτει μια πρόδηλη αξιολογική αντινομία και ένα λογικό άτοπο, όταν μεν «επιτρέπεις» στο δικαστήριο της ουσίας να μην λάβει υπόψη του τον ισχυρισμό της αιτιολογημένης άρνησης, αλλά καθιερώνεις δε αναιρετικό λόγο αν δεν λάβει υπόψη του τα αποδεικτικά μέσα που στηρίζουν την αιτιολογία της άρνησης (ταξιδιωτικά έγγραφα στο παράδειγμα). Υποστηρίζει λοιπόν, για να αρθεί αυτή η αντινομία, μια τελολογική διαστολή της έννοιας «πράγματος που ασκεί ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης» σε συνδυασμό με μια συστηματική ερμηνεία των αναιρετικών λόγων υπ' αριθμό 8 και 11, ώστε να καταλαμβάνεται και η αιτιολογημένη άρνηση που στηρίζεται σε ακλόνητα αποδεικτικά μέσα. Επομένως, συντάσσεται με την απολύτως κρατούσα άποψη σε θεωρία και νομολογία όσον αφορά την απλή άρνηση, αντιτιθέμενος μόνο για την αιτιολογημένη άρνηση και μάλιστα αυτήν που στηρίζεται σε αποδεικτικά μέσα ακλόνητα. Αναφέρεται δηλαδή όχι σε μια γενική διασταλτική προσέγγιση, αλλά μόνο ειδικώς και περιορισμένα, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις εξαιρετικές, όταν δηλαδή η αιτιολογία της άρνησης συνοδεύεται από αποδεικτικά μέσα που κατά λογική αναγκαιότητα αποκλείουν τον αγωγικό ισχυρισμό (όπως στο παράδειγμά μας με τα ταξιδιωτικά έγγραφα, όπου αποκλείεται ο εναγόμενος να βρισκόταν ταυτόχρονα και στην Αθήνα και στο εξωτερικό).

Αντιλαμβάνομαι ότι ο Καλαβρός έχει ως βάση του το σύστημα διαθέσεως και συζητήσεως και από αυτό αφορμώμενος διερωτάται πώς είναι δυνατόν να παραβιάζεται το σύστημα διαθέσεως μόνον αν το δικαστήριο της ουσίας δεν λάβει υπόψη του τα αποδεικτικά μέσα που στηρίζουν την αιτιολογία της άρνησης και όχι αν παραβλέψει τον ίδιο τον ισχυρισμό της αιτιολογημένης άρνησης. Θεωρώ, συντασσόμενος και εγώ με την κρατούσα άποψη νομολογίας και θεωρίας, απαντώντας, όσο μπορώ, στο ερώτημα, ότι καταρχάς δεν σημαίνει πώς σε αυτές τις περιπτώσεις, όπου έχουμε αιτιολογημένη άρνηση συνοδευόμενη από αποδεικτικά μέσα, αναγκαία πρέπει να συντρέχουν και οι αναιρετικοί λόγοι υπ' αριθμό 8 και 11. Ο σκοπός του ενδέκατου αναιρετικού λόγου είναι διαφορετικός από αυτόν του όγδοου, καθώς προασπίζει τον θεσμό της απόδειξης, που διαιρείται στην κύρια απόδειξη και την ανταπόδειξη. Μπορεί ο θεσμός της απόδειξης να εντάσσεται στο σύστημα διαθέσεως και συζητήσεως, που αποτελεί τον σκοπό προάσπισης του όγδοου αναιρετικού λόγου, αλλά δεν ταυτίζεται. Το δικαστήριο λοιπόν, χάριν προστασίας του θεσμού της απόδειξης, υποχρεούται να λάβει υπόψη του τα αποδεικτικά μέσα που νομίμως επικαλούνται και προσάγουν οι διάδικοι, είτε στο πλαίσιο της κύριας απόδειξης, είτε στο πλαίσιο της ανταπόδειξης.

Από την άλλη, η αιτιολογημένη άρνηση, αν και δεν είναι «πράγμα», καθώς δεν επισύρει από μόνη της κάποια έννομη συνέπεια, απλά ανταποδεικνύει αυτοτελή πραγματικό ισχυρισμό, εντούτοις εξετάζεται από το δικαστήριο, ως το λογικώς αντίθετο της ιστορικής βάσης της αγωγής και απορρίπτεται σιωπηρά, όταν η αγωγή γίνεται δεκτή. Ακριβώς μάλιστα, για τον ανωτέρω λόγο, ότι το αποδεικτικό μέσο που συνιστά την αιτιολογία της άρνησης ανταποδεικνύει έναντι «πράγματος», αγωγικού ισχυρισμού, θεμελιώνει, αν δεν ληφθεί υπόψη τον υπ' αριθμό 11 αναιρετικό λόγο και όχι γιατί η αιτιολογημένη άρνηση αυτή καθ'εαυτή είναι «πράγμα που ασκεί ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης». Δηλαδή το κρίσιμο στοιχείο είναι όχι ότι η αιτιολογημένη άρνηση αποτελεί αυτοτελή πραγματικό ισχυρισμό, αλλά ότι ανταποδεικνύει έναντι αυτοτελούς πραγματικού ισχυρισμού, γι' αυτό και συντρέχει ο ενδέκατος αναιρετικός λόγος, χωρίς να συρρέει και ο όγδοος.

⁸³ Βλ. Καλαβρό Κ, ό.π., σελ.272-274

ΙΧ.Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΩΜΕΝΟΥ ΛΟΓΟΥ ΜΕ ΆΛΛΟΥΣ ΑΝΑΙΡΕΤΙΚΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ.

Α. ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΙΡΕΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ ΑΡΙΘ.8 ΜΕ ΑΡΙΘ.1.

Σύμφωνα με το αρθ.559 αριθ.1 ΚΠολΔ, η απόφαση αναιρείται, αν παραβιάστηκε κανόνας του ουσιαστικού δικαίου μέσω εσφαλμένης εφαρμογής ή μη εφαρμογής ή μέσω ψευδούς ερμηνείας. Εάν λοιπόν, το δικαστήριο της ουσίας στην κρίση του περί του νόμου βασίμου της αγωγής, είτε αξίωσε στοιχεία πλείονα από αυτά που απαιτούνται από το νόμο για την ύπαρξη του αγωγικού δικαιώματος και την επέλευση της εννόμου συνέπειας, είτε αρκέσθηκε σε λιγότερα από αυτά, τότε υφίσταται ως λόγος αναίρεσης η εσφαλμένη μη εφαρμογή ή η εσφαλμένη εφαρμογή, αντίστοιχα, του ουσιαστικού κανόνα δικαίου που σιωπηρώς ο ενάγων επικαλείται με τα στοιχεία της ιστορικής βάσης της αγωγής του και προσδοκά στην ευδοκίμηση της εννόμου συνέπειάς του που αντιστοιχεί με το αίτημα της αγωγής. Οι αγωγικοί ισχυρισμοί όμως, τα στοιχεία της ιστορικής βάσης της αγωγής πέραν του ότι αντιστοιχούν σε στοιχεία του πραγματικού του κ.δ. που σιωπηρώς επικαλείται ο ενάγων και στον οποίον θεμελιώνει την αγωγή του, ταυτόχρονα είναι αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί, «πράγματα που ασκούν ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης», κατά την έννοια του αρθ.559 αριθ.8 ΚΠολΔ. Ο ενάγων, δηλαδή, αναφέρει στην ιστορική βάση της αγωγής του όσα στοιχεία απαιτούνται, ώστε να καλύπτουν και να αντιστοιχούν στο νομοτυπικό του εφαρμοστέου κ.δ. του οποίου η έννομη συνέπεια αντιστοιχεί με το αίτημά της αγωγής του. Αντιθέτως, για τη θεμελίωση του όγδοου αναιρετικού λόγου, το δικαστήριο πρέπει να έλαβε υπόψη του πράγματα που δεν περιλαμβάνονταν στην ιστορική βάση της αγωγής ή να μην έλαβε υπόψη του αυτοτελείς πραγματικούς ισχυρισμούς, αν και υπήρχαν.

Επομένως, στην περίπτωση του πρώτου αναιρετικού λόγου οι αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί που θεμελιώνουν το αγωγικό αίτημα και καλούν σε εφαρμογή τον ουσιαστικό κ.δ. υπάρχουν, αλλά, είτε είναι πλήρεις και αντιστοιχούν σε όλα τα στοιχεία του πραγματικού του εφαρμοστέου κ.δ και το δικαστήριο δεν εφαρμόζει αυτόν τον κανόνα δικαίου (εσφαλμένη μη εφαρμογή), είτε δεν είναι πλήρεις και δεν αντιστοιχούν σε όλα τα στοιχεία του πραγματικού του κ.δ., αφήνοντας κάποια ακάλυπτα, δηλαδή στην ιστορική βάση δεν υπάρχουν ισχυρισμοί, περιστατικά που να τους αντιστοιχούν και παρ'όλα αυτά το δικαστήριο της ουσίας εφαρμόζει τον ουσιαστικό κ.δ. (εσφαλμένη εφαρμογή). Το βασικό στοιχείο όμως είναι ότι τα πραγματικά περιστατικά, οι αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί και υπάρχουν στην ιστορική βάση της αγωγής και λαμβάνονται όλοι υπόψη, απλά, είτε δεν πληρούν όλα τα στοιχεία του πραγματικού του σιωπηρώς επικαλούμενου ως εφαρμοστέου κ.δ. και το δικαστήριο τον εφαρμόζει, είτε, ενώ τα πληρούν, το δικαστήριο δεν εφαρμόζει τον κ.δ. Πρόκειται λοιπόν για πρόβλημα στο σημείο της υπαγωγής⁸⁴. Αντίθετα, στην περίπτωση του όγδοου αναιρετικού λόγου, οι αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί, τα πράγματα που ασκούν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης, είτε δεν υπάρχουν και λαμβάνονται υπόψη, είτε, ενώ υπάρχουν, δεν λαμβάνονται υπόψη.

⁸⁴ Βλ. Ψωμά Ι, ό.π., σελ.222-223

B. ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΙΡΕΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ ΑΡΙΘ.8 ΜΕ ΑΡΙΘ.10 .

Για να διαφανεί διαυγέστερα η σχέση των δύο αναιρετικών λόγων θα παραθέσω ένα απόσπασμα από μία αεροπαγίτικη απόφαση, την ΑΠ 1015/2005⁸⁵: «στοιχείο ενός αυτοτελούς ισχυρισμού είναι κάθε περιστατικό το οποίο, αφηρημένως λαμβανόμενο υπόψη, οδηγεί κατά νόμο στη γεννηση ή την κατάλυση του δικαιώματος που ασκείται με την αγωγή ή την ένσταση. Η αλήθεια όμως των περιστατικών αυτή καθ'εαυτή δεν ανήκει στην έννοια του ισχυρισμού, αλλά επιβεβαιώνει την ύπαρξή του στο χώρο της εμπειρικής πραγματικότητας. Άλλωστε, αν το αντίθετο συνέβαινε, τότε κανείς ισχυρισμός δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί πράγμα κατά την έννοια του αρθ.559 αριθ.8 ΚΠολΔ και επομένως δεν θα υποχρέωνε το δικαστήριο να τον λάβει υπόψη, αν η βασιμότητά του δεν ήταν εκ των προτέρων αποδεδειγμένη. Τούτο όμως αποτελεί ζητούμενο της αποδεικτικής διαδικασίας και όχι προϋπόθεση της αυτοτέλειας ενός ισχυρισμού».

Κατά τη διάταξη του αριθ.10 αρθ.559 ΚΠολΔ, η απόφαση καθίσταται αναιρετέα, αν το δικαστήριο της ουσίας παρά το νόμο δέχτηκε πράγματα που έχουν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης ως αληθή, χωρίς απόδειξη.

Στον πηρύνα του συζητητικού και διαθετικού συστήματος (αρθ.106 ΚΠολΔ) βρίσκεται η υποχρέωση του δικαστηρίου να αποφασίζει με βάση τους πραγματικούς ισχυρισμούς που προτείνουν και αποδεικνύουν οι διάδικοι. Η παράβαση του δικαστηρίου της ουσίας ως προς το πρώτο σκέλος του συστήματος συζήτησης, δηλαδή ως προς τη λήψη υπόψη πραγματικών ισχυρισμών χωρίς πρόταση αυτών εκ μέρους των διαδίκων, βρίσκει την αναιρετική του κύρωση στον όγδοο αναιρετικό λόγο, ενώ η παράβαση της διαθετικής αρχής ως προς το δεύτερο σκέλος της, δηλαδή τη λήψη υπόψη από το δικαστήριο της ουσίας πραγματικών ισχυρισμών των διαδίκων χωρίς απόδειξη, ανευρίσκει τη αναιρετική του κύρωση στον δέκατο αναιρετικό λόγο⁸⁶.

Και στον λόγο αυτό, η έννοια των «πραγμάτων» είναι αντίστοιχη με εκείνη του αριθμού 8, αφορά, λοιπόν, πραγματικούς ισχυρισμούς που είναι ουσιώδης και ασκούν επίδραση στην έκβαση της δίκης ή κατ'άλλη έκφραση αυτοτελείς. Επομένως και οι δύο αναιρετικοί λόγοι αφορούν ουσιώδεις αυτοτελείς πραγματικούς ισχυρισμούς, με την εξής σημαντική διαφορά, ο μεν όγδοος αναιρετικός λόγος αναφέρεται σε στάδιο πρωθύστερο, καθώς δεν έχουμε πάει ακόμα στο στάδιο της απόδειξης, της ουσιαστικής εκτίμησης των ισχυρισμών, αλλά εστιάζει στο να ληφθούν υπόψη, να εξεταστούν από το δικαστήριο της ουσίας οι αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί, είμαστε δηλαδή στο στάδιο προβολής τους, ενώ ο δέκατος αναιρετικός λόγος αναφέρεται ακριβώς στο στάδιο της απόδειξης και μιλάει για παραδοχή πλέον των αυτοτελών πραγματικών ισχυρισμών.

Γ. ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΙΡΕΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ ΑΡΙΘ.8 ΜΕ ΑΡΙΘ.11⁸⁷ .

Στη διάταξη του αρθ.559 αριθ.11 ΚΠολΔ προϋπόθεση για τη θεμελίωση του λόγου, αν και δεν αναγράφεται ρητώς⁸⁸, είναι το αποδεικτικό μέσο που λήφθηκε ή δεν λήφθηκε υπόψη από το δικαστήριο της ουσίας, να αφορά σε πραγματικό ισχυρισμό που

⁸⁵ Καλαβρός Κ, ό.π., σελ.264, ΑΠ 1015/2005, ΕλλΔνη 2005, 1101. Παρόμοια και η ΑΠ 1795/2008, ΕπολΔ 2009, 342

⁸⁶ Βλ. Ψωμά Ι, ό.π., σελ.222-223, Καλαβρό Κ, ό.π., αρθ.559 αριθ.10 ΚΠολΔ

⁸⁷ Πάντως πολλά στοιχεία για την σχέση αυτών των δύο αναιρετικών λόγων συνάγονται και από την ανάλυση που επιχειρήθηκε στο κεφάλαιο « η αναιρετική αντιμετώπιση της αιτιολογημένης άρνησης».

⁸⁸ Βλ. Δεληκωστόπουλο Ι, οι δικονομικοί λόγοι ανάρτησης, 2009, σελ.283επ

ασκεί ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης, δηλαδή να επιδρά στο διατακτικό της⁸⁹. Ο περιορισμός αυτός έχει αφετηρία την διάταξη του αρθ.335 ΚΠολΔ, σύμφωνα με την οποία αντικείμενο απόδειξης είναι μόνο πραγματικά περιστατικά που έχουν ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης. Επομένως, καταρχήν, η έννοια του πραγματικού περιστατικού που ασκεί ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης είναι ταυτόσημη με αυτήν του αριθ.8 αρθ.559 ΚΠολΔ⁹⁰, δηλαδή των αυτοτελών πραγματικών ισχυρισμών που ασκούν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης.

Αντικείμενο απόδειξης και ανταπόδειξης είναι, πάντως, τα κρίσιμα πραγματικά γεγονότα⁹¹, εκείνα, δηλαδή, που αποτελούν στοιχεία του πραγματικού του εφαρμοστέου κ.δ. ή άλλως ο πραγματικός ισχυρισμός είναι ουσιώδης, εφόσον η έννομη συνέπεια την οποία επάγεται δικαιολογεί το αίτημα του διαδίκου. Υπό το πρίσμα αυτό, αντικείμενο απόδειξης και ανταπόδειξης δεν είναι μόνο τα πραγματικά γεγονότα που συγκροτούν αυτοτελείς ισχυρισμούς, οι οποίοι εισάγουν προς διάγνωση στη δίκη αυτοτελή έννομη συνέπεια και περιέχουν καθ'αυτόν τον τρόπο αυτοτελή αίτημα παροχής δικαστικής προστασίας, αλλά επίσης και πραγματικά γεγονότα, που οδηγούν σε έμμεση απόδειξη, ανταποδεικνύουν έναντι «πράγματος» ή κλονίζουν την πειστικότητα ήδη προσαχθέντων αποδεικτικών μέσων. Σε αυτήν την κατηγορία, εμπίπτει και η αιτιολογημένη άρνηση, που δεν είναι «πράγμα», κατά την έννοια του αριθ.8 αρθ.559 ΚΠολΔ, διότι ανταποδεικνύει «πράγμα», αυτοτελή ισχυρισμό.

Περίπτωση συρροής των δύο αναιρετικών λόγων μπορούμε να έχουμε όταν προτείνεται παραδεκτώς ενώπιον του δικαστηρίου της ουσίας ένας αυτοτελής ισχυρισμός, λ.χ. μια ένσταση εξόφλησης, και δεν λαμβάνεται υπόψη και προσκομίζεται ταυτόχρονα και το αποδεικτικό μέσο που τον αποδεικνύει, λ.χ. εξοφλητική απόδειξη, και δεν λαμβάνεται και αυτό υπόψη. Δηλαδή δεν λαμβάνεται υπόψη ούτε ως ισχυρισμός η ένσταση, ούτε το αποδεικτικό της μέσο.

Δ. ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΙΡΕΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ ΑΡΙΘ.8 ΜΕ ΑΡΙΘ.14 .

Κατά την αληθή έννοια της διάταξης του αρθ.559 αριθ.8 ΚΠολΔ, λόγος αναίρεσης ιδρύεται και εάν το δικαστήριο της ουσίας παρά τον νόμο έλαβε υπόψη του πράγματα προταθέντα απαραδέκτως, που εξομοιώνονται με πράγματα μη προταθέντα. Αυτή η περίπτωση συντρέχει, αν το δικαστήριο της ουσίας έλαβε υπόψη ισχυρισμούς μεταβάλλοντας απαραδέκτως την ιστορική βάση της αγωγής (αρθ.224 ΚΠολΔ). Η παρατεθείσα ερμηνεία δεν αποκλείεται εκ του γεγονότος ότι ο αναιρετικός λόγος εκ του αριθ.14 αρθ.559 ΚΠολΔ ανάγει σε ιδιαίτερο λόγο αναίρεσης την υπό του δικαστηρίου παρά το νόμο μη κήρυξη απαραδέκτου, διότι η διάταξη αυτή καλύπτει την περίπτωση υπό την έννοια του δικονομικού απαραδέκτου και δεν έχει καμία σχέση προς την αρχή της συζήτησης στην οποία την προστασία σκοπεί ο όγδοος αναιρετικός λόγος, εντούτοις μάλιστα, συμπορεύεται με αυτόν και δεν υφίσταται κάποιος λόγος, ώστε να αποκλειθεί η καταλληλότητα ισχύος και των δύο λόγων αναίρεσης σωρευτικά⁹². Συμπερασματικά λοιπόν και αφηρημένως διατυπωμένο, υφίσταται συρροή των δύο αναιρετικών λόγων στην περίπτωση που ένας αυτοτελής πραγματικός ισχυρισμός

⁸⁹ ΟΛΑΠ 42/2002, ΕλλΔνη 2003, 375, ΟΛΑΠ 1190/1981, ΝοΒ 1982, 798, ΑΠ 911/2002, ΕλλΔνη 2003,1280

⁹⁰ Βλ. Σινανιώτη Δ, ό.π.,σελ. 134

⁹¹ ΑΠ 580/1996, ΕλλΔνη 1998, 588

⁹² Ψωμάς Ι, ό.π., σελ.222-223

προταθεί μεν, απαραδέκτως δε και παραταύτα ληφθεί υπόψη, ενώ, λόγω της μη παραδεκτής προβολής του το δικαστήριο της ουσίας δεν έπρεπε να τον λάβει υπόψη και όφειλε να τον κηρύξει अपαράδεκτο.

Ε. ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΙΡΕΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ ΑΡΙΘ.8 ΜΕ ΑΡΙΘ.19 .

Σύμφωνα με τη διάταξη του αρθ.559 αριθ.19 ΚΠολΔ (εκ πλαγίου παραβίαση κ.δ.), η απόφαση αναιρείται λόγω έλλειψης αιτιολογιών και ιδίως αν έχει αντιφατικές ή ανεπαρκείς αιτιολογίες σε ζητήματα που ασκούν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης, δηλαδή ζητήματα που αφορούν την κρίση επί αυτοτελών πραγματικών ισχυρισμών, «πραγμάτων» κατά την έννοια του όγδοου αναιρετικού λόγου. Όμως, για να αναφερόμαστε σε αιτιολογίες της απόφασης του δικαστηρίου της ουσίας λογικώς προαπαιτούμενο είναι ο αυτοτελής πραγματικός ισχυρισμός να έχει ληφθεί υπόψη και να έχει κριθεί, σε αντίθεση με τον αρθ.8 αρθ.559 ΚΠολΔ, όπου βρισκόμαστε στο στάδιο προβολής και λήψης υπόψη των ισχυρισμών. Επομένως, εάν το δικαστήριο παρέλειψε να απαντήσει επί πραγματικού ισχυρισμού, ο οποίος κρίθηκε και θεωρούμενος αληθής, θα ήταν εκ της φύσης του ικανός, ώστε να μεταβάλει την δοθείσα λύση, υφίσταται λόγος αναιρέσεως διά έλλειψη νομίμου βάσεως της απόφασης λόγω ανεπαρκούς αιτιολογίας⁹³.

ΣΤ. ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΙΡΕΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ ΑΡΙΘ.8 ΜΕ ΑΡΙΘ.9 .

Ο λόγος εκ του αριθ. 9 θεμελιώνεται όταν το δικαστήριο της ουσίας αφήσει αίτηση αδικαστη, όχι οποιαδήποτε αίτηση των διαδικών που υποβλήθηκε κατά τη διάρκεια της δίκης, αλλά μόνον αυτή που εισάγει αυτοτελές κεφάλαιο δίκης. Τέτοια όμως αίτηση δεν εισάγουν (οι αυτοτελείς) ενστάσεις και αντενστάσεις (αντιθέτως εισάγουν οι μη αυτοτελείς ενστάσεις λχ ενσταση συμψηφισμού), επομένως παράλειψη του δικαστηρίου να απαντήσει επ' αυτών δεν θεμελιώνει τον 9^ο αναιρετικό λόγο, αλλά τυχόν μόνο τον 8^ο.

Χ. ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ.

Συμπερασματικά λοιπόν, αναλύθηκε, στα κυριότερα σημεία του, ο αναιρετικός λόγος του αρθ.559 αριθ.8 ΚΠολΔ, με έρεισμα νομολογιακές παραπομπές⁹⁴ και θεωρητικές απόψεις, που αποτελεί έναν από τους πλέον πολυεμφανιζόμενους αναιρετικούς λόγους και γι' αυτό η ανωτέρω ανάλυση αποκτά και έναν σημαντικό βαθμό ιδιάζουσας σημασίας.

Η κεντρική έννοια του νόμου, τα «πράγματα», είναι αυτή που νοηματοδοτεί και οριοθετεί την εφαρμογή της διάταξης, και αποτελεί συνάμα και μια βασική έννοια ολόκληρης της πολιτικής δίκης, καθώς η προαγωγή της δίκης και η προβολή των κρίσιμων ισχυρισμών των διαδικών, αυτών που διαμορφώνουν την έκβασή της,

⁹³ Ψωμάς Ι, ό.π., σελ.222-223

⁹⁴ Βλ. ενδεικτικά ως χαρακτηριστικές, που καλύπτουν όλη την ύλη της προηγηθείσας ανάλυσης, τις εξής δικαστικές αποφάσεις : ΑΠ 243/2015, ΑΠ 524/2014, ΑΠ 250/2014, ΑΠ 13/2014, ΑΠ 460/2013, ΑΠ 148/2013, ΑΠ 55/2013(ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ»)

εξαρτάται στον μεγαλύτερο βαθμό από «πράγματα», δηλαδή από τους προβαλλόμενους αυτοτελείς πραγματικούς ισχυρισμούς. Μέσω αυτών θεμελιώνονται οι εφαρμοστέοι κ.δ. και αντιστοιχίζονται τα πραγματικά περιστατικά, τα γεγονότα της εμπειρικής πραγματικότητας, με το πραγματικό κανόνων δικαίου που οδηγούν στις θεσπιζόμενες έννομες συνέπειες. Δηλαδή, διά μέσου των αυτοτελών πραγματικών ισχυρισμών των διαδικών γίνεται η νομική υπαγωγή και το γυμνό πραγματικό περιστατικό ενδύεται τον νομικό του «μανδύα».

Επίσης, μέσω του συγκεκριμένου αναιρετικού λόγου διαφαίνεται καθαρά η δομή και εξέλιξη της δίκης μέχρι και την έκδοση αμετάκλητης δικαστικής απόφασης. Η προβολή, η λήψη υπόψη και η επαναφορά των πραγματικών ισχυρισμών δείχνει τη συνοχή των βαθμών δικαιοδοσίας των πολιτικών δικαστηρίων και τη λειτουργία των πραγματικών ισχυρισμών σε κάθε στάδιο δίκης.

Τέλος, ο συγκεκριμένος αναιρετικός λόγος σηματοδοτεί την πρακτική εφαρμογή της αρχής της συζητήσεως και διαθέσεως, οι οποίες στην πολιτική δικονομία αποτελούν βασικές συνιστώσες της φιλοσοφίας και δομής της.